

BİR UÇAK YOLCULUĞUNDA KÜRESEL KÖYÜ YENİDEN İZLEMEK: YENİ İLETİŞİM VE ENFORMASYON TEKNOLOJİLERİ, KÜRESEL HABER VE KÜRESEL KAMUSAL ALANIN OLUŞUMU ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Serhat KAYMAS*

ÖZET

Küreselleşme sürecinin kendisini yeniden gerçekleştirdiği ya da ürettiği ağlar/alanlar arasında yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri özel bir konuma sahiptir. Bununla birlikte, yeni enformasyon ve iletişim teknolojilerinin küreselleşme süreciyle etkileşimi yalnızca büyük anlatılar üzerinden ekonomik ve politik uzamlarda değil mikro örnekleri üzerinden de çözümlenmelidir. Bu çalışmada; yeni iletişim ve enformasyon teknolojilerinin küresel kamusal alanı oluşturma biçimi ve pratiğine dair kapasitesi, dış habercilik üzerine gerçekleştirilen tartışma ile çözümlenecektir. Araştırma, Barselona-Düsseldorf seferini gerçekleştirirken, haber okuyucularının hatırlayabileceği gibi, ikinci pilotun hatası sonucunda düşen Alman Germanwings Şirketi'nin işletmesindeyken düşen uçağa ilişkin haberlerin çözümlenmesi dış ya da küresel haber uygulaması içerisinde ele almaktadır. Araştırma, söz konusu uçağın 24 Mart 2015 tarihinde düşmesi ile birlikte başlayan haber yüklerinin bir haftalık dönemi (24-31 Mart 2015) ele alınmaktadır. Bu doğrultuda, küresel kamusal alanın oluşmasına dair örnekler eleştirel söylem analizi ve söylemler arası analiz yöntemi ile çözümlenmektedir. Araştırma, küresel kamusal alanın oluşturulma biçiminin çözümlenmesi ile ilgili bir çabayı da içerdiği için üç ülkenin gazetelerini ele almaktadır. Türkiye'den Hürriyet, Vatan ve Milliyet, Amerika Birleşik Devletleri'nden USA Today ve The New York Times, İngiltere'den ise The Independent ve The Guardian'ın haberleri 24 Mart 2015-31 Mart 2015 tarihleri arasında değerlendirilmiştir. Çalışma, corpus dilbilim analizi ile haber fotoğraflarının çözümlenmesi ile gerçekleştirilmiştir. Küreselleşme sürecinin; ekonomik, siyasal ve kültürel alanlardaki bir yakınsama dönemi olduğu kadar haber söylemlerinin de ortak bir anlatıyı oluşturması çalışma sonucunda belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küresel Haber, Haber Söylemi, Küresel Kamusal Alan, Corpus Dilbilim Analizi.

RE-WATCHING TO THE GLOBAL VILLAGE THROUGH THE PLANE JOURNEY: AN ASSESSMENT ON THE NEW INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES, GLOBAL NEWS AND CONSIST OF THE GLOBAL PUBLIC SPHERE

ABSTRACT

Among in the realm of the globalization's self realization and reproduction process, the new information and communication technologies have been gained a privileged and distinct position. But, the nexus and interconnections between the new information and communication technologies and globalization ought to analysed is not only macro narratives as well economical and political axis but also micro samples of this and ongoing interaction. In this study, the new information and communication technologies capability's of the moulded and practices of the global public sphere are being analysed over the discussion on the foreign news. The research is dealing with the foreign or global news analysis of the crashed aircraft which is under the operation of Germanwings Company. As the known of the news reader, the plane is being crashed by the wrongs of the co-pilot. The research has focused on the one week period of the global news. News analysis of this story is started from March 24 2015 and expanded to March 31 2015. In this respect, the news stories which are the reading of the samples of the global public sphere is analysed by the methods of critical discourse and inter discourse analysis. The research is also aims to the analysis of the moulded or shaped the ways of the global public sphere by the news stories, the newspapers is selected three countries. In this context, The New York Times from United States of America, The Guardian from United Kingdom and also Hürriyet, Vatan and Milliyet from the Republic of Turkey has been selected in this period (from March 24 to March 31 2015). Corpus linguistic analysis is being provided for the critical debates of the conventionalised discursive practises in the news and newsworthiness. Having discussed news, news values and corpus linguistic analysis, the writer of this article has investigated the Germanwings crash news and globalization's self realization process.

Key Words: Global News, News Discourse, Global Public Sphere, Corpus Linguistic Analysis

* Dr. Hacettepe Üniversitesi Ankara Sanayi Odası 1. Bölge Meslek Yüksekokulu

Giriş

Küreselleşme süreci; toplumsal, kültürel, ekonomik ve hatta politik alanlarda edildiği yeri genişletirken bir yandan da hem sözü edilen sürecin hem de yansımalarının çözümlenebilmesi amacını taşıyan çalışmalar için de yeni kavramlar, yeni tartışma alanları ve hatta yeni bakış açıları önermektedir¹. Bu çalışma içerisinde, iletişim çalışmalarında küreselleşme süreci ve yansımalarının çözümlenmesinde oldukça anlamlı bir yer edinen “küresel haber” ve “küresel kamusal alan” kavramları tam da böylesi bir örneği oluşturmaktadır. Bununla birlikte çalışma; küreselleşme ve yansımalarının yalnızca büyük anlatılar içerisindeki çözümlene çabalarını, önemli bulmakla birlikte, eleştiriye de açmayı amaçlamıştır. Bu nedenle, çalışma içerisinde oldukça somut bir örnek üzerinden küresel haber ve küresel kamusal alanın oluşumuna dair tezlerin de yeniden değerlendirilmesi, iletişim çalışmaları için de bir katkı sunma amacı olarak görülebilir. Gerçekten de, küreselleşme süreci ve yansımalarının çözümlenmesinde oldukça büyük anlatılar üzerinden önemli bir geleneğin kurulduğu gözlenmektedir. Küresel sermaye hareketleri ve devletler üzerindeki etkisi, siyasal alan denkleminin yeniden biçimlendirilmesi hatta bir adım ötesinde yeniden kurulmasında küreselleşme sürecinin etkisi, çok uluslu şirketlerin ya da teknolojinin oluşturduğu biçimlerin çözümlenmesi yukarıda söz edildiği gibi küreselleşmenin büyük anlatılar içinde ele alınmasına dair yalnızca sınırlı örnekleri oluşturmaktadır. Ancak, küreselleşmenin söz konusu alanlarda oluşturduğu yapısal değişimi çözümlenmek önemli olsa da sürecin yalnızca bu alanlardaki etkisinden ibaret olduğunu belirtmenin eksik hatta bir “yanlış tanımlama” içerisinde olduğu söylenmelidir. Gerçekten de küreselleşme sürecinin söz konusu alanları da önceleyen ve özellikle gündelik yaşam pratikleri ve kültür üzerindeki somut etkilerinin değerlendirilmesi gibi daha mikro alanları da çözümlenebilecek önemli kesitleri açtığı söylenmelidir. Bu çalışmanın amacı da zaten, küreselleşme ve yansımalarını daha mikro düzeyde açmış olduğu bir kesit içerisinde bakarak, küresel haberciliğin ve küresel kamusal alanın oluşmasını tartışmak oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, ikinci pilotun, şirketinden de gizlediği hastalığının etkisinde, düşen uçağın ve uçak haberleri ekseninde küresel gazetecilik ve küresel kamu alanının oluşma biçiminin sorgulanması anlamlı bir dizi tartışmanın yanı sıra tam da küreselleşmenin oluşturduğu bağlamın çözümlenmesine dair önemli bir alan sunmaktadır. Gerçekten de, küreselleşme süreci ve yansımalarının daha önce de belirtildiği gibi üzerinde durulması gereken yeni kavramlar, yeni terimler ve çalışma alanları oluşturmasına dair önemli bir örnek tam da çalışma içerisinde tartışılması amaçlanan örnek olay üzerinden önemli bir görünürlük edinmiştir. Bu durum, eş anlı olarak değerlendirildiğinde, İletişim Çalışmaları ve küreselleşme sürecinin ara kesitlerinde oluşan, “küresel habercilik” ve “küresel kamusal alanın” oluşmasına dair önemli bir tartışma alanı da açmaktadır. Bu çalışma içerisinde belirlenen sorular da zaten böylesi bir tartışma alanının, oldukça yakın bir örnek içerisinde değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Çalışmanın birbiriyle ilgili ve kendi içerisinde bir bütünleşmeyi amaçlayan soruları, daha genel bir düzeyde küresel habercilik, iktidar ve küresel kamusal alanın oluşumu gibi makro bir yapının anlamlandırılması için bir çaba gösterildiğinde üç ana eksen içerisinde belirlenmiştir. Buna göre çalışmanın soruları: (1) Bu çalışmanın odağında yer alan örnek haberin çözümlenmesi refakatinde, küresel kamusal alanın oluşturulmasıyla bağlantı kuran yeni medya ve iletişim teknolojilerinin rolü, nasıl değerlendirilebilir? (2) Çalışmanın eleştirel söylem analizi ve söylemler arası analiz yöntemi ile değerlendirmeyi amaçladığı haber dizisi, küresel haberciliğin hangi boyutları ile nasıl bir bağ kurmaktadır? (3) İletişim çalışmaları içerisinde bu güne değin makro örnekleriyle ele alınan küresel kamusal alanın oluşumu ve iktidar ilişkisi, mikro düzeydeki örnekleriyle nasıl değerlendirilebilir?

Küreselleşme sürecinin, iletişim çalışmaları içerisinde de yeni terim ve kavramlar üzerinden açılmaya örneklerine dair genel bir sorgulamanın gerçekleştirilmesi öncesinde en azından genel bir küreselleşme, küresel kamusal alan ve küresel habercilik pratiklerinin yeni enformasyon teknolojileriyle oluşturduğu bağın tartışılması için en azından kısa bir tartışmanın yapılması gereklidir. İletişim Çalışmaları içerisinde başlayan tartışmalar içerisinde bakıldığında özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde internet araştırmalarının başladığı dönem ile küreselleşme ve yansımalarının değerlendirilmesi adına tarihsel bir yakınlığın olduğu söylenebilir. Cesar R.S. Bolano ve Eloy S. Vieira (2015: 52); Amerika Birleşik Devletleri'nin, askeri amaçlar ve dönemi içerisinde Sovyetler Birliği ile Soğuk Savaş döneminde nükleer bir saldırı tehdidinden korunabilme amacıyla birbirinden uzak mesafelerdeki bilgisayarlar arasında bir ağ yapısının kurulduğunu (Arpanet Projesi) belirtir. İlk dönemde askeri ve savunma amaçlarının ağırlık kazandığı yeni ağ mimarisinin, bu tarihten sonra da sosyal bilimler içerisinde de alt metnini toplumsal dönüşüm hatta bir toplumsal yapıdan diğerine doğru bir geçişin oluşturduğu tartışmalara önemli bir katkı sunduğu belirtilmelidir. O kadar ki, yeni bir ağ mimarisinin internetin geliştirilmesine doğru ilerlediği yeni ağ mimarisinin bu tarihten sonra da bir yandan kapitalizmin yeni bir aşamasına işaret etmesi diğer yandan kapitalizmin sermaye birikim koşullarındaki değişime koşut olarak yeni bir toplum yapısının oluşumunu, üstelik gittikçe bileşen düzeylerde, bir arada ele alındığı görülür.

Bu doğrultuda, Nilgün Tural Cheviron (2014: 50) enformasyon toplumu söyleminin nasıl belirlendiği üzerine oldukça önemli bir saptama yapar. Cheviron; enformasyon toplumu kavrayışının 1950'li yıllardan bu yana Üçüncü Dünya ülkelerinin egemen dünya sistemine kazandırılması için harcanan çabalara önemli bir ivme kazandırdığını ve söz konusu çabaları desteklediğini belirler. Aslında tam da bu noktada, enformasyon toplumu yaklaşımları arasındaki önemli bir farklılığın daha belirginleştirilmesi gerekir. Gerçekten de, liberal yorumları içerisinde enformasyon toplumu kavrayışının, serbest ve rasyonel olarak dolaşıma giren enformasyonun nihai kertesinde söz konusu enformasyonun aktarılabileceği ağların çoğullaşması ve teknik açıdan önemli bir yetkinliğe ulaşmasının, varlığını yine söz konusu enformasyona bağlı olarak oluşacak olan yeni bir toplum modelini beslemesi ancak bir ütopya olarak değerlendirilir (Cheviron, 2014:50)ⁱⁱ. O kadar ki, 1970'li yıllar boyunca söz konusu toplumun ideolojik bağlamını kuran çalışmaların, üstelik üzerinden geçen yirmi yılın ardından, 1990'lı yıllar boyunca yeniden canlandırılması ya da "keşfedilmesinin" kimi örneğinde yalnızca akademik bir ilginin ötesine geçen boyutlara sahip olmakla da eleştirilir. Marshall McLuhan'ın, bu çalışmanın tartışma ekseninde önemli bir yere sahip olan, "küresel köy" yaklaşımının, enformasyon toplumunun liberal yorumları ve yeniden keşfi içerisinde oldukça özel bir yere sahip olduğu söylenmelidir. Gerçekten de, teknolojinin gelişmesini yeni ve oldukça önemli bir toplumsal dönüşümün gerçekleşmesi bağlamında ele alan McLuhan'ın erken dönem varsayımlarının, kapitalizmin yeni aşamasına ulaştığı 1980 ve 1990'lı yıllar boyunca üstelik oldukça yüceltilerek ele alınmasının tam da enformasyon toplumuna dair liberal yorumlar içerisinde olduğu belirtilmelidirⁱⁱⁱ.

Üst anlatısını kapitalist sermaye birikim koşullarındaki değişimin oluşturduğu enformasyon toplumu tartışmalarının karşıt ekseninin de oldukça güçlü bir eleştiri geleneği üzerinden beslediği belirtilmelidir. Bu doğrultuda, liberal çoğulcu yaklaşım içerisinde "tüm toplumların neredeyse aynı ilerleme çizgisinde ilerleyeceği" (Cheviron, 2014:57) yönündeki egemen yaklaşım ile yaklaşımın biçimlendirdiği "enformasyon toplumu" kavramı ve kavramla önemli ölçüde bileşen enformasyon ve iletişim teknolojileri ekseninde toplumsal dönüşüm düşüncesi önemli ölçüde tartışılan anlamlı bir eksenin

açılmasına yol açmıştır. Bununla birlikte, gerek küreselleşme süreci ve pozitivist yaklaşımlarla bütünleşen düşüncelerin ve gerekse eleştirel düşüncelerin çelişkilerinin daha da bir görülebileceği hatta yaklaşımlar arasındaki farklılıkların gittikçe bir kutuplaşmayı da oluşturduğu görülür. Bu doğrultuda küreselleşme ve sürecin önemli bir bağ oluşturduğu yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri üzerinden gerçekleştirilen tartışmaların merkezinde yeni enformasyon ve iletişim teknolojilerinin bu kez toplumsal yapı üzerindeki açılımının çelişkili bir süreklilik de oluşturduğu söylenmelidir. O kadar ki, enformasyon toplumu düşüncesine pozitivist yaklaşım üzerinden yeniden destek sunmakla da eleştirilen Manuel Castells (2013:22); “küresel finans ağları ve küresel multimedya ağları yakından bağlantılıdır ve bu meta-ağ olağanüstü bir iktidara sahiptir” belirlemesini gerçekleştirirken, daha önceki çalışmalarında da yer alan, kapitalizm ve yeni enformasyon-iletişim teknolojileri üzerinden biçimlenen yeni bir toplumsal yapı (ya da bu çalışmanın amaçları doğrultusunda değerlendirildiğinde) yeni bir toplumsal dönüşümü işaretlemektedir. Castells’in (2013: 22) yaklaşımı daha da açıldığında, ağ toplumu olarak isimlendirdiği ve iktidar biçimlerinin de gittikçe farklı yollar ve yöntemler üzerinden gerçekleşse de küreselleşme süreci içerisinde belirginleşen küresel ağa dâhil olma kapasitesine sahip olduğunu belirler. Ağların birbirine bağlanma yol ve yöntemleri ile söz konusu ağların düzenlenmesi için devletin potansiyel konumunun değerlendirilmesi, en azından bu çalışmanın sınırlarının oldukça ilerisinde yer almaktadır. Bununla birlikte Castells’in değerlendirmesinin bu çalışma içerisinde amaçlandığı gibi küreselleşme, enformasyon toplumu ve yeni enformasyon-iletişim teknolojileri üzerinden oluşan bir ağ yapısının ele alınmasında oldukça işlevsel olduğu söylenmelidir. Gerçekten de Manuel Castells’in işaret ettiği bir ağ yapısı bulunmaktaysa, söz konusu ağın ve iktidarın çözümlenmesi için çağırılması gereken iki yeni kavramın küresel haber ve küresel kamusal alan olduğu zaten açıktır. Ancak bu ekseninde yine tartışılması gereken eksenin daha genel bir kapitalizm ve toplumsal etkileşim üzerinden açıldığı belirtilmelidir.

1.Küresel Habercilik ve Küresel Kamusal Alan Bağı / Ağı Nasıl Kurulabilir: Bir Alanın Açılması

Toplumsalın yeniden inşasında kapitalizmin, yaygın olarak da tartışılan, önemli rolü ve etkisi iletişim özellikle de medyada sahiplik ve kontrol ilişkileri söz konusu olduğunda tam da satranç oyununda iyi bilinen bir “zungwang^{iv}” hamlesine dönüşür. Medya içerisinde sahiplik ve kontrol ilişkilerinin değişmesinin, liberalizmin meritokratik değerleri ile bağdaşamayacağı ve sonuçta bu kez mülkiyet sahiplerinin medya gücüne de sahip olmasının kamunun bilme hakkı üzerindeki etkisi önemli ölçüde sorgulanan bir alanı zaten açmıştır^v. Bununla birlikte, küreselleşmenin yeni enformasyon / iletişim teknolojileri üzerinden edindiği yeni biçimlerin tartışılabilmesi için, Armand Mattelart’ın (2001:9), farklı bir kavram seti içerisinden bakarak kullandığı “İletişim Dünyalaşması” terimini yeniden düşünmek gerekmektedir. Mattelart (2001:9-10), iletişimin küreselleşmesi ve dünyalaşması üzerinden yeni dönemi değerlendirirken kavramların birincisinin Anglo-Sakson kökenli ikincisinin ise Latin kökenli diller içerisinde yaygın olduğunu ancak her iki halde de alışverişlerin ve madde dışı akışlara denk düşüğünü belirtir. Buna göre, iletişim uluslararasılaşması aslında Aydınlanma Çağı ve Liberalizm olmak üzere iki “evrenselciliğin çocuğudur” (Mattelart, 2001:13). Gerçekten de, küreselleşmenin kavramsallaştırılabilmesi için oluşturduğu akışların ve daha da önemlisi akışlar arasındaki bağın çözümlenmesi oldukça önemlidir^{vi}. Çünkü küreselleşme süreci ile birlikte kamusal alanın dönüşümü, bilgi, enformasyon ve haber akışı sıklıkla gündeme gelmektedir. Ancak küreselleşme ve yeni enformasyon / iletişim teknolojileri arasındaki bileşenin nasıl kurulabildiği en önemlisi de süre giden akışların yeni biçimlerinin nasıl oluşabildiğine dair açıklamaların oldukça kolaycı olarak da nitelendirilebilecek olan bir nedensellik içerdiği

belirtilmelidir. Gerçekten de, Simon Cottle ve Mugdai Rai (2008:159), uluslar arası ve küresel haber anlayışına dair çalışmaların önemli bir demokratik boşluk-açıklık (“*democratic lacuna*”) üzerinden temellendiğini vurgulamaktadır. Cottle ve Rai söz konusu “açıklığı”, haber medyasının özellikle haber ajanslarının eleştirel ekonomi politikğine dair bir sorgulama üzerinden ele almaktadır. Rai ve Cottle (2008:161) için, küreselleşme sürecinin haber medyası için belirgin kıldığı anlar ve uğraklardan birisi tam da küresel pazar rekabeti, yaygınlaştırılmış özelleştirme ve deregülasyon süreci üzerinden açılırken aslında bu süreçler üzerinden önemli bir unsur olarak iletişimsel demokrasi açığı ya da eksikliğine dair kesitler de açılmaktadır. Haber söylemlerinin, küresel medya mülkiyeti ve daha da özelinde küresel haber ajanlarının dolayımı ile önemli ölçüde biçimlendirildiği aslında oldukça anlaşılır bir nitelik sunmaktadır. Haber medyasının eleştirel ekonomi politikğinin sınırlarına duyarlı kalmak kaydı ile böylesi bir yapılaşmanın temel örneğini CNN etkisi (*CNNization*) oluşturmaktadır. Bununla birlikte, küreselleşme sürecinin habere dair etkisinin tek başına medya mülkiyetindeki değişim temelinde ele alınıp-alınamayacağına dair bir tartışmanın, küresel haberin üretimine dair bir çerçeveyi de en azından kuramsal düzeyde oluşturması / çizmesi gerekmektedir.

Bu doğrultuda, küreselleşme sürecinin bir yandan küresel haber ancak öte yandan küresel kamusal alan düşüncesi ile nasıl bir arada ele alınabileceği üstelik tek başına eleştirel ekonomi politik yaklaşımın sınırları içerisinde ele alınıp alınamayacağının tartışmalı olduğu da söylenmelidir. Gerçekten de, küreselleşme süreci ile birlikte ülkeler arasındaki sınırların belirginliğini kaybetmesi, çok uluslu şirketlerin gittikçe devletlerarasındaki yatırımlarının bir sonucu olarak da medya şirketlerinin birden çok ülkede yatırım yapması, “yeniden sömürgeleştirme” olarak da isimlendirilen yeni bir akışın kurulması ve yeniden yapılanma içerisinde medya sektörüne yansımaları anlaşılır bir bütünlük de sunmaktadır. Bununla birlikte süre giden akışların “küresel haber” ve “küresel kamusal alanın” oluşmasına dair bir tartışmanın, tek başına çok uluslu/uluslar arası medya şirketlerinin ülkeler üzerindeki etkisi üzerinden açıklamanın söz konusu alanlar ve akışlar arasındaki yapının çözümlenebilmesi için yeterli olamayacağı söylenmelidir^{vii}. Gerçekten de küreselleşmenin tek boyutlu olarak şirketlerin zaten eski sınırların da belirginliğini kaybetmesi üzerinden bu kez küresel akışları oluşturduğunu söylemek tabii ki anlamlıdır ancak 1980’lerin ardından bu kez “neo liberal” küreselleşme evresinde haber ve kamusal alan arasındaki akışın değerlendirilebilmesi adına yeterli değildir.

Küreselleşmenin nasıl da yeni bir haber tanımını ve küresel kamusal alanı oluşturmasına dair bir tartışmanın somutlanabilmesi adına, küreselleşme süreci ile birlikte haber kavramının nasıl da bir dönüşüm içerisinde ele alınmasının gerekliliği (ancak bu kısım içerisinde oldukça genel bir değerlendirme içerisinden yapılacaktır) oldukça açıktır. Yeni Dünya Enformasyon ve İletişim Düzeni’nin bütün bir 1970 ve 1980’li yıllar boyunca haber akışının eşitsizliği / dengesizliği üzerine gerçekleştirilen tartışmalarla ve son kertede Amerika Birleşik Devletleri merkezli çok uluslu medya şirketlerinin küresel egemenliğini kurmasıyla belirlenen tartışmaları değerlendiren Guy Berger (2009:355) çağdaş senaryonun aslında böyle gerçekleşmediğini belirler. Berger’e göre, bir yandan yerel medya güç merkezlerinin oluşması ancak öte yandan (belki de daha önemlisi) internetin geleneksel olarak haber ajanlarının bu kez de haber üretimindeki tekellerini üstelik yapısal özellikleri ile kırması egemen senaryonun farklı bir biçim almasında etkili olmuştur^{viii}. Buna göre; yeni enformasyon ve iletişim teknolojilerinin yol açtığı yeni toplumsallık örüntüsü ve daha da önemlisi yeni medyanın yapısal nitelikleri, aslında diğer alanları da yakından etkileyen kamusal biçimlerindeki dönüşüm, karşıt kamusal alanların açılması ve daha da önemlisi Simon Cottle’in (2011: 83) değerlendirmesiyle küresel iletişim çalışmalarının bu kez küresel kamusal alanın oluşturulması, ulus ötesi kültürel akış yerine

kimlik ve yurttaşlık eksenlerinin açılması üzerinden de küreselleşme süreci ile birlikte iletişim çalışmalarının da yeniden yapılandırılmasındaki konumu sonuçta haberin de yapısal niteliklerinin yeniden ele alınmasını gerektiren önemli kazanımlar sunmaktadır. Bununla birlikte, yeni enformasyon ve iletişim teknolojilerinin küreselleşme süreci üzerindeki etkilerinin değerlendirilebilmesi için yeniden küresel kamusal alan ve küresel haber kavramı ile bağının tartışılması önemlidir. Guy Berger (2009: 358), küreselleşme süreciyle birlikte haberin yapısal değişimini ve tipolojisini aşağıdaki gibi tablo haline getirir. Bununla birlikte, aşağıda yer alan tablo 1 içerisindeki verilere özellikle küreselleşme süreci ile birlikte habere eklenen yeni unsurlara da yer verilmesi gereklidir. Bu unsurlara, tablonun değerlendirilmesinin ardından yer verilecektir.

Tablo 1: Küreselleşme Süreciyle Birlikte Haber Tipolojisi (Berger, 2009:358)

<i>Haber Tipolojisi</i>	<i>Üretim</i>	<i>Metin</i>	<i>Dağıtım</i>	<i>İzleyici / Dinleyici</i>
<i>Ulus ötesi</i>	Bir veya birden çok ulusal uzamda üretilir	Farklı ülkeler arasında aynı içerik, topluluk ya da ülkenin kültürel kodlarına vurgu	Ülkeler arası	Diasporalar (örneğin Afrikalılar, Hispanikler, Yahudiler); ulus ötesi hareketli topluluklar (sürgünler/gurbetçiler uluslar arası ticaret toplulukları)
<i>Küresel^{ix}</i>	Haber ajanslarının muhabirlerinin bulunduğu uzamlar	Her yerde farklılaştırılmayan içerik, ünlü dedikoduları ya da kuş gribi gibi küresel sorunlar	Her yer	Yalnızca ulusal bir karakter veya kimlikler üzerinden değil daha çok ortak lezzetler veya sorunlar, çıkarlar üzerinden oluşan topluluklar
<i>Uluslararası</i>	Bir veya daha çok ulusal uzamda üretilen genellikle ticari ilişkileri ele alan haberler	Değişik ulusal bağlamlara göre düzenlenir veya uyarlanır.	Ulusal yayılımdan daha farklıdır.	Farklılaşmış ulusal izleyiciler / dinleyiciler
<i>Yerel</i>	Verili bir ulusal uzamda üretilmektedir.	İçerikler, coğrafik yerellikler üzerindedir.	Bir ulusal uzam içerisinde dağıtılır	Hedef izleyici / dinleyici ulusaldır veya ulus devletin sınırları içerisindedir.
<i>Dış Haber</i>	Ulusal uzamın dışında üretilir.	Genellikle ulusal gelişmelerle bağlantılıdır ancak mutlak şart değildir. Devletin sınırları dışındadır.	İçerikler daha çok yurt dışından gelmektedir.	Hedef izleyici, Devletlerin sınırları içerisindedir.

Berger'in haber tipolojisi kavramı "üretim", "metin", "dağılım" ve son olarak "izleyici" eksenleri üzerine geliştirilen bir ayrıma dayanmaktadır. Ancak, özellikle hedef kitlenin yapısal unsurlarına dayalı olarak geliştirilen böylesi bir ayrımın en azından iki neden doğrultusunda yeniden değerlendirilmesi gereklidir. Gerçekten de, ilk nedensellik dizisi tam da küreselleşme süreci ile birlikte etkileri daha da belirginleşen ya da görünür kılınan yapısal dinamiklerin nasıl değerlendirilebileceği önemli bir soru olarak öne çıkmaktadır. Örneğin, Avrupa Birliği haberlerinin, Nato'nun ya da Uluslar arası ticari anlaşmalara ilişkin haberlerin, eş zamanlı olarak bu yapılanmaların üyesi olan Devletlerin yurttaşları için geleneksel sınırları içerisinde değerlendirilmesinin artık mümkün olamayacağı da gözlenmektedir. Bu doğrultuda, Berger de (2009: 359), küreselleşme

süreci söz konusu olduğunda geçmiş sınırların eski belirginliğini kaybettiğini belirtmiştir. Bu doğrultuda diğer örnekler ise, hem küresel haberin yerelleşme biçim ve pratiklerini tartışan Lisbeth Clausen'in ve hem de BBC'nin "World News" Kanalı'nda^x küreselleşme sürecini değerlendiren Lina Dencik'in çalışmalarından verilebilir. Her iki çalışmanın da küreselleşme sürecinin çok yönlü olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgusu bu noktada önem taşımaktadır. Ancak her iki araştırmacının da, haber küresel olsa da daha genel bir düzeyde kitle iletişim araçlarının yayın politikaları, haber seçimleri, haberin değerlendirilmesinde ve aktarılmasında ulusal elitlerin ve haber kaynaklarının dolayımı ile "evcilleştirildiğini" belirtmesi ikinci önemli değerlendirmeyi oluşturmaktadır. Gerçekten de, bu çalışma içerisinde yukarıda da belirtildiği gibi, küreselleşme ne tek başına ortak bir kültürel kod ve özellikle haber söz konusu olduğunda küresel finans ağlarının ürünü ne de tek başına evrensel bir kültürün ve kimliğin oluşturulma aracıdır.

Küreselleşme sürecini hem anlamlı hem de tartışılmaya değer kılan da zaten söz konusu bileşimin oluşturulmasıdır. Ancak bu çalışmanın amaçları bağlamında, söz konusu haberin yerelleşme stratejisinin yeniden değerlendirilmesi gerekir. BBC World News'in küresel haber tanımını değerlendiren Lina Dencik (2013: 128), habere dönüştürülecek olay küresel olsa dahi, kanalın "yerelleşme" stratejisinin üstelik çok boyutlu olarak işlediğini belirmesi önemlidir. Bu doğrultuda, ulusal gazetecilik kültürü ve haber çalışanları arasında söz konusu kültürün derinleşmesi, haberlerin kültürel yakınlık ekseninden seçilmesi, haberin değerlendirilebilmesi için ulusal elitlere ve ulusal bakış açısına daha sık yer verilmesi, onların bakışlarının bir bakıma yeniden üretilmesi bu açıdan bir dizi önemli stratejiyi meydana getirmektedir. Bununla birlikte bir diğer unsurun daha vurgulanması gerekir. Lina Dencik (2013: 129), son olarak haberin "tüketicisi" olarak konumlanan dinleyici / izleyicinin değerleri ile uyumlu bir yayın stratejisinin izlenmesi haberin de gittikçe yerelleşmesine doğru izlenen eğilimi oluşturduğunu belirler. Buna göre, örneğin küresel haber stratejisi olarak daha fazla ticari haberlere yer verilmesinin yalnızca izleyici çıkarları ile ilgisinin olmadığı bununla birlikte üstelik çoğu kez eş zamanlı olarak izleyicinin bu bağlamdaki çıkarlarının beslendiği ve güçlendirildiği Dencik tarafından saptanır.

Haberin küresel bir niteliğe sahip olmasına rağmen, yerelleştirildiğine ilişkin bir dizi diğer örneği ise Lisbeth Clausen'in (2004: 28) çalışmasından okumak olasıdır. Clausen, haberin "evcilleştirilmesine" (bu çalışma içerisinde yerelleştirilmesi olarak okunabilir) dair ilk çalışmaların 1991 yılındaki çalışmalarıyla birlikte Gurevitch ve ekibi tarafından uluslararası haber çalışmalarına taşındığını ancak haberin evcilleştirilmesi / yerelleştirilmesinin küresel iletişim çalışmaları içerisinde hedef izleyici tanımının da yeniden ele alınabilmesi için daha da önemli boyutlar edindiğini belirtir. Dencik'in İngiltere için geliştirdiği yaklaşımın ve haberin evcilleştirilmesine dair daha önce de belirtilen stratejilerin uygulanmasının bu kez Danimarka ve Japonya örnekleri üzerinden tartışıldığı Clausen'in çalışması içerisinde küresel haberin homojenleştirilmesi ve farklılaştırılmasına dair iki perspektif belirlenmiştir. Perspektifler, aşağıdaki gibi tablo haline getirilmektedir.

Tablo 2: Uluslararası Haberler Aracılığı ile Homojenleştirme ve Farklılaşma (Clausen, 2004: 27).

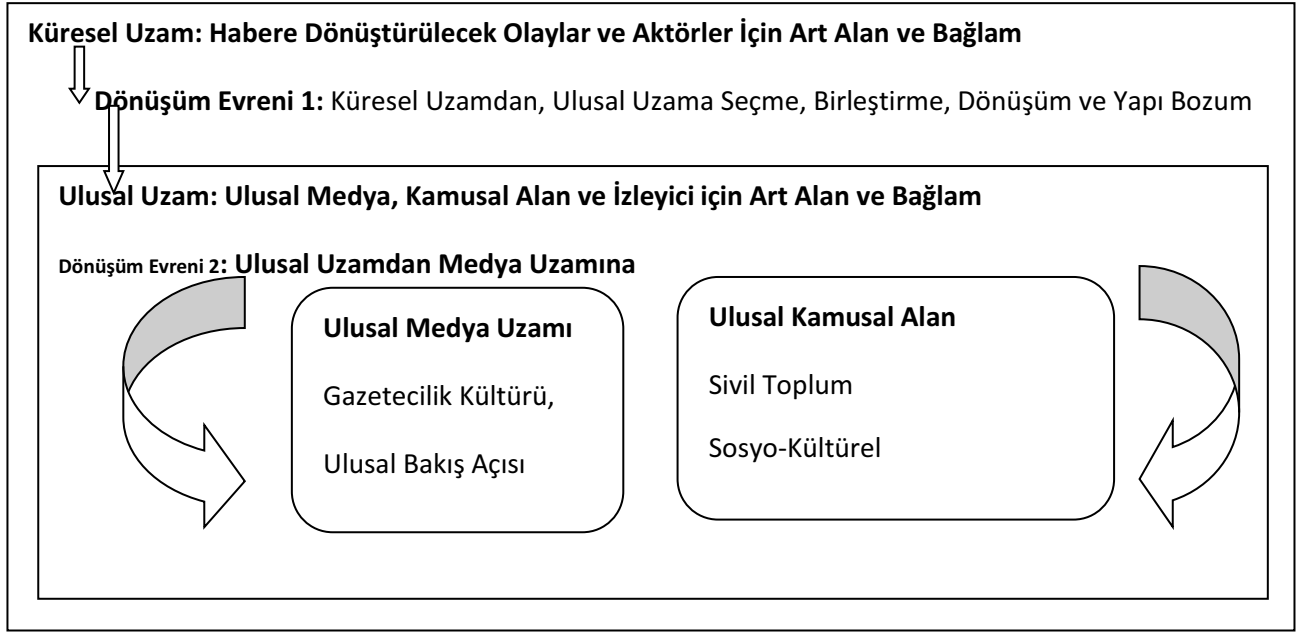
Perspektif	Evrensellik	Yerellik
Uluslararası Haber Dağıtım Alt Yapısı	Küresel Kavram ve Politikalar	Evcilleştirilen Haber Çerçevesi
Ulusal Haber Üretim Stratejisi	Uluslararası Habere Dönüştürülecek Olayların Evcilleştirilmesi	Küresel Haber Çerçevesi

Lisbeth Clausen (2004: 27-28), küresel ve yerel habercilik açısından bir dönüşüm evresine tabi tutulduğunu belirler. Bu dönüşümün; medya kurumlarının politikaları, küresel

olmasına rağmen haberin yayınlandığı ülkedeki izleyici değerleri, ulusal gazetecilik kültürü gibi bir dizi önemli değişkene bağlı olduğu söylenmelidir. Bu çalışma içerisinde söz konusu dönüşümün bir “dönüşüm evreni”, ulusal medya kurumları için politikalar ve gazetecilik kültürünün ise “dolayım aktörü” olarak isimlendirilmesi düşünülmektedir. Bununla birlikte, küresel haber için önemli bir diğer unsurun özellikle yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri söz konusu olduğunda “küresel kamusal alanın” kurulması olduğu söylenmelidir. Çalışmanın daha önceki kısmında Manuel Castells’in (2013: 22) küreselleşme süreciyle birlikte önemli bir toplumsal dönüşümün yaşandığı düşüncesine yer verilmişti. Castells’in söz konusu yorumu özellikle küresel haber alanında bir tartışmaya aktarıldığında söz konusu ağı oluşturan güç ve iktidarın meşruiyetini tek başına olmasa bile önemli ölçüde küresel sivil toplum ve küresel kamusal alandan aldığı belirtilmelidir. Manuel Castells’in (2008: 87-90), özellikle enformasyon ve iletişim teknolojileri söz konusu olduğunda, dönüşen bir kamusal alan düşüncesinin tam da söz konusu araçlara dayandığı yaklaşımının yeniden değerlendirilmesi anlamlı olacaktır. Castells küresel kamusal alan ve küresel sivil toplumun oluşmasını, Devletlerin dönüşümü üzerinden ele alır ve kitle iletişim araçlarının, özellikle internetin, küresel kamusal alan ve sivil toplumun oluşumunda “oldukça kararlı” bir rol üstlendiğini belirler. Ancak söz konusu araçlar tıpkı küreselleşme sürecinin yol açtığı gibi eş zamanlı olarak hem “yerel” hem de “küreseldir”. Bununla birlikte, bu çalışma içerisinde söz konusu birlikteliğin bir “parçalılık”^{xi} üzerine yerleştiği vurgulanmalıdır. Gerçekten de, yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri kamusal alandaki söz konusu dönüşümü de gittikçe hem çalışmaların merkezine yerleştirir hem de kamusal alan düşüncesinin ilk dönemindeki tartışmalardan belirli bir mesafe kurularak yeniden tartışılabilmesi için önemli bir nedensellik oluşturur. Jurgen Habermas ve Hannah Arend’in klasik kamusal alan düşüncesini “sosyal medya” üzerinden yeniden ele alan Christian Fuchs (2014: 61), kamusal alanın birbiriyle yakından ilgili sosyo-siyasal, sosyo-kültürel ve son olarak sosyo-ekonomik olmak üzere üç alanın bileşiminden meydana geldiğini belirtir. Modern toplumsal yapının da söz konusu üç alanın süre giden ilişkileri ekseninde belirlendiğini bu nedenle de yeni enformasyon / iletişim teknolojileri üzerinden gelişen yeni bir toplumsallık ve kamusal alan biçiminin de toplumun yapısı kadar, aynı toplum içerisinde oluşan rollerin de tanımlanması gerektiğini vurgular. Fuchs’a göre (2014: 61), modern bir toplumsal yapının oluşabilmesi sözü edilen alanlar arasındaki iş bölümünün yerine getirilmesi ve rollerin söz konusu işbölümü üzerinden yapılan görev tanımlarına göre gerçekleştirilmesine bağlıdır.

Küresel kamusal alan ve özellikle küresel haber söz konusu olduğunda modern bir toplumsal yapının yanı sıra, küresel sivil toplum ve bir dolayım aktörü olarak küresel ya da yerel medya kuruluşlarının karşılıklı etkileşimine buradaki işbölümlerinin ve dağıtılan rollerin oynanmasına önemli ihtiyaç duyduğu bu bağlam içerisinde belirtilmelidir. Bu çalışmanın tartışma ekseninde yer alan küresel haber ve yerelleşme pratikleri içerisinde daha önce de belirtildiği gibi “dönüşüm evreni” ve “dolayım aktörlerinin” konumlarının belirginleştirilmesi önem taşımaktadır. Bu doğrultuda küresel habercilik için bu çalışma içerisinde ön görülen işleyiş şeması aşağıda yer almaktadır.

Şema 1: Küresel Haber ve Yerelleşme Pratikleri İşleyiş Şeması (Fuchs, 2014:61, Berger, 2009:58 ve Clausen, 2004: 27 tartışmaları dikkate alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır).

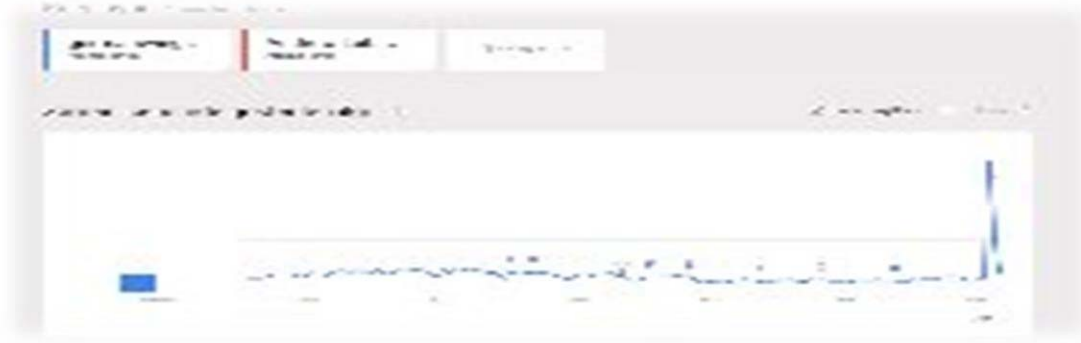

Küresel uzamda yer alan ya da oluşan her olayın haber haline getirilmemesi ya da küresel uzamdan belirli bir seçme, birleştirme ve daha genel olarak söylendiğinde habere dönüştürülecek olayların bir yapı-bozuma uğratılması henüz başından itibaren “dönüşüm 1” evrenini görünür kılmaktadır. Ancak dönüşümün yalnızca söz konusu ilk düzeyle sınırlı kalmadığı tam aksine küresel uzamdan, ulusal uzama aktarılan haberler için de ikinci bir dönüşüm evreninin kurulduğu belirtilmelidir. İkinci evren, ilk evrenden aldığı bu kez gazetecilik kültürü, içerisinde yer aldığı toplumun değerleri ve bakış açısı ile durum tanımlayıcılarının süzgecine açmakta ve bir ulusal medya evrenine aktarmaktadır. Bu doğrultuda medyanın bir dolayım aktörü olarak konumlanması dikkat çekmektedir. Modern toplumsal yapının yeniden biçimlenmesiyle ilgili olarak gerçekleşen dolayım aktörü olarak medya kamusal alanda gerçekleştirilecek tartışmaların da biçimlendirildiği bir söylem repertuarını hazırlamakta ve belirlenen anlamların kamusal alanda sürekli bir dolayım içerisinde tutulmasını sağlamaktadır. Bu sürecin yani küresel haberin “evcilleştirilmesi” pratikleri için haber çözümlemeleri gerçekleştirilmelidir.

2.Küreselden Yerelleştirmeye Bir Dolayım Aktörü Olarak Medya ve Haber Çözümlemesi

Küresel habere dair tartışmalar özelinden bakıldığında, habere dair önemli bir boyutun tam da küresel sivil toplumun oluşumu üzerinden geliştiği görülmektedir. Germanwings Hava Yolları’na ait uçağın 24 Mart 2015 tarihinde, ikinci pilotun hatası sonucunda, düşmesinin ardından küresel sivil toplumun en azından ilgi düzeyinde biçimlenmesini gösteren ve kesin olmasa da bir fikir üretebilen Google Arama Motoru, Arama Trendleri’nde olaya ilişkin arama geçmişleri bu doğrultuda önem taşımaktadır. Google Arama Trendlerinde gerçekleştirilen ve aşağıdaki şekil 2 içerisinde değerlendirilen “Germanwings Arama Geçmişi” Germanwings ve ikinci kaptan pilot Andrew Lubitz olmak üzere iki anahtar kelime üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Şekil 2: Google Arama Trendlerinde Germanwings ve Andrew Lubitz Aramaları
([http://www.google.com/trends/explore.](http://www.google.com/trends/explore))

Şekil 2 içerisinde de yer aldığı gibi, Germanwings olayına duyulan küresel ilgi olayın gerçekleştiği 24 Mart 2015 tarihinden itibaren yükselerek devam etmiş, 6 Nisan 2015 tarihinde zirve noktasına ulaşmış ancak ardından oldukça hızlı bir biçimde dağılmıştır. Haber çözümlemelerinde de tartışılacağı gibi böylesi bir ilginin, haberin kendi içerisindeki önemli kesitlerin eşliğinde gerçekleştiği belirtilmelidir. Küresel haberin yapısal özellikleri içerisinde tartışıldığı gibi, küresel haberciliğin konu ile özel olarak ilgilenen hedef kitlelere yönelik olması, yayınlanan haberlerin de kısmen ortak bir üretim ve söylem eksenine sahip olmasına yol açmaktadır. Google Arama Trendleri'nin küresel eğilimi ortaya çıkartması bağlamında önem taşımaktadır ancak aynı arama motorunda bir yandan da (aynı grafik üzerinde) haber dağılımı verilmektedir. Germanwings haberi için, Google Arama Motoru'nun neredeyse yayınlanan haberlerin küresel olarak eşit bir dağılımı göstermesi dikkat çekmektedir^{xii}. Ancak böylesi bir dağılımın belirlenmesinin yanı sıra bu çalışma için daha da anlamlı olan, küresel habercilik olanaklarının yeniden düşünülmesi ve özellikle küresel haberciliğin hem küresel hem de yerelleşme pratiklerinin yeni bir gözle ele alınmasıdır. Gerçekten de böylesi bir yeniden değerlendirme, bir yandan küresel habercilik ve yerel söylem ilişkisinin yeniden tartışılabilmesi için olanak sunarken diğer yandan küresel haberin nasıl yerelleştirildiğine dair anlamlı bir tartışma uzamı sunmaktadır. Gerçekten de eş zamanlı olarak öne çıkan söz konusu iki gelişme ortak bir haber söylemi üzerine inşa edilen ancak zaman içerisinde yerelleştirilen bir söylemin analizi için olanak sağlamaktadır.

3. Küresel Haberi Yerel Bağlamda Okumak: Haber Analizleri

Küreselleşme sürecinin, haber üzerindeki yansımalarını okumanın aslında küreseli de yerelleşme dinamikleri üzerinden okuma çabasına dönüştüğü bu çalışmanın önceki kısımlarında tartışılmıştı. Ancak oldukça somut ve egemen bir siyasa ve ekonomi denkleminden çıkartılarak küreselleşmenin nasıl ilerleyebildiğini ve haberin söz konusu süreç içerisindeki konumunu sorgulamak, bu doğrultuda da somut bir haber analizi üzerinden bakmak, küreselleşme ve haber arasındaki bağın çözümlenebilmesi için oldukça önemli bir kesit sunacaktır. Gerçekten de Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Türkiye olmak üzere üç ülkeden seçilen gazeteler üzerinden gerçekleştirilen bir söylemler arası analiz, küreselleşme sürecinde haber söylemlerinin de nasıl bir bütünleşme ve ayrışma alanı oluşturduğunu görünür kılmaktadır.

24 Mart 2015 tarihinde, Germanwings Hava Yolları'nın Barcelona-Dusseldorf seferini gerçekleştirirken kaptan pilotun kabin dışına çıkmasının hemen ardından kabin kapısını kilitleyen ikinci pilotun, uçağın dağa çarpmasına yol açan eylemi ve eylemin ardından yaşanan süreç söz konusu haberin eş zamanlı olarak hem küresel hem de yerel

boyutlar edindiğini öne çıkartmaktadır. Bu nedenle, uçağın düştüğü / düşürüldüğü 24 Mart 2015 tarihinden itibaren başlatıldığında olayın dönem içerisinde yeni unsurlar eklenmesi ile (uçağın kara kutusunun bulunması, ikinci pilotun ruhsal rahatsızlığını gizlemesi, Almanya'daki savcının açıklamaları vb) tam da küresel olarak dolaşan ve yeni boyutlar edinerek derinleşen bir habercilik pratiğinin oluşmasına yol açmaktadır. Bununla birlikte, bu çalışma içerisinde tartışılmasının amaçlandığı gibi, birbirinden farklı ülkelerdeki medya kuruluşlarının haberi hem küreselleşme hem de yerelleşme pratiklerine nasıl tabii tutabildikleri oldukça özel bir uğrağı oluşturmaktadır. Bu nedenle, söz konusu küresel haber için medya kuruluşlarında yer alan haberlerin yalnızca eleştirel söylem analizi ile medyanın egemen temsil pratiklerinde nasıl yer bulabildiğinin ötesinde farklı sorular ve bakış açıları ile tartışılması gerekir. Özellikle medya temsillerinde küresel bir haberin nasıl yerleştirildiğin tartışılması da amaçlandığı için eleştirel söylem analizinin yanı sıra söylemler arası bir analizin gerçekleştirilmesi de gerekmektedir. Aşağıda gerçekleştirilen haber analizleriyle küresel haberin, medya kuruluşları dolanımında nasıl da “evcilleştirildiği” yönünde bir kavrayışın geliştirilebileceği de düşünülmektedir. Bu bağlamda “evcilleştirme” ifadesinin haberin yerel bir söyleme nasıl dönüşebildiğini çözümleyebilecek anahtar bir terim olarak kullanılmaktadır.

4.Küresel Haber, Yerel Söylem: Küresel Bir Haberin Evcilleştirilmesi

Küreselleşme süreciyle birlikte, küresel bir haberin nasıl da yerelleştirilebildiğine dair önemli bir sorgulama tam da haber temaları ve ulusal medyadaki bağlamları üzerinden tartışılabilir. Aşağıdaki tablo 3 içerisinde, Amerika Birleşik Devletleri'nden The New York Times ve The USA Today, İngiltere'den The Guardian ve The Independent, Türkiye'den ise Hürriyet, Milliyet ve Vatan gazetelerinin tarihlerine göre bağlam değişimleri ve kullandıkları temaların analizi yer almaktadır. Ancak bu tartışma öncesinde haber temalarını da belirleyen olayın bağlamı tartışılmalı ve küresel haberin bir yandan “evcilleştirme” pratiği ele alınırken diğer yandan söz konusu evcilleştirmenin, yerelleştirilme biçimi tartışılmalıdır. Aslında, küreselleşme sürecinin, altıncı dipnot içerisinde ayrıntılı olarak tartışıldığı gibi, bir akışlar süreci olduğu dikkate alındığında küresel anlatılar için ortak söylemlerin nasıl kurulduğunu anlamlandırmak hem daha kolay hem de çoğu kez tartışmaya ihtiyaç hissettirmeyecek denli açıktır. Bununla birlikte, en azından bu çalışma içerisinde tartışılmasının amaçlandığı gibi, küresel haberler aslında açık bir biçimde “evcilleştirme” ya da daha da bir açık söylendiğinde ulusal öykü alanı içerisinde konumlandırmaya ihtiyaç duymaktadır. Gerçekten de, bu çalışmanın yazımının devam ettiği dönem içerisinde gerçekleşen diğer küresel haberler içerisinde böylesi bir pratik daha da bir belirgin ölçüde öne çıkmıştır^{xiii}. Bununla birlikte, Germanwings şirketinin operatörlüğündeyken 24 Mart 2015 tarihinde başlayan olaylar dizisi haberin ulusal sınırlar dışına nasıl yansıyabileceği ve daha da önemlisi küresel haber pratiğinin nasıl da yerelleştirilebileceğine dair anlamlı bir örnek sunmaktadır. Gerçekten de, uçağın İspanya yakınlarında 24 Mart 2015 tarihinde düşmesi, uçak kazalarının da rutin bir haber pratiğinin dışında yer almasının bir sonucu olarak geniş ilgi uyandırmıştır. Bununla birlikte, söz konusu olaya ilişkin ilk haberler, resmi kaynaklara dayandığı için bu araştırmanın odağında yer alan neredeyse bütün gazetelerde ortak bir söylem ve tema oluşturmaktadır. İlk günün haberleri, Fransız Alplerine düşen bir uçakla ilgilidir. İlk günkü haberler, yolculuk sırasında henüz ikinci pilotun kokpit kapısını kilitleyerek uçağı kasıtlı olarak düşürdüğü bilgisine sahip olmadığı için yalnızca uçağın düşmesine ilişkin oldukça temel bilgileri paylaşmaktadır. Ancak bu çalışmanın odağında yer alan küreselleşme süreci ve habere ilişkin oldukça anlamlı bir kesitin zaten böylesi bir habercilik pratiği içerisinden açıldığı belirtilmelidir. Gerçekten de, araştırmanın odağında yer alan ve birbirinden farklı ülkelerde yayınlanan ortak haberler içerisinde ortak bir söylemin izlenmesi ya da daha

farklı bir açıdan söylendiğinde küreselleşme sürecinin, ortak anlatılar ekseninde kendisini yeniden üretmesi böylesi mikro anlatılar içerisinde gittikçe daha da keskin bir biçimde görülmektedir. İlk günkü haber “telaşının” ardından, araştırma odağında yer alan gazetelerin birbirinden ancak detay ekseninde farklılaşan habercilik pratiğine devam ettiği belirtilmelidir. Bununla birlikte haber pratiğine ilişkin temel farklılığın ana olay ekseninde değil ancak gittikçe daha da fazla baskın bir karakter edinen yan unsurlar üzerinden açıldığı belirtilmelidir. Gerçekten de olayın bizatihi kendisinin ya da aktarılma biçiminin değil ancak örneğin uçak kazalarının sıradan olması ve 2015 yılında uçak kazalarına rağmen en güvenli ulaşım biçiminin uçaklarla yapılması, uçuş korkusunun nasıl yenilebileceği, ikinci pilotun Türk Hava Yolları’nda da iş başvurusu yapması ya da kokpitteki katil olarak yalnızca ikinci pilotun öne çıkartılması haber öykülerinde, söz konusu farklılıkları belirleyen eksenler olarak açılmıştır. Bu doğrultuda ülkelerin habercilik pratiğine dair bir ara kesitin de tartışılması gerekmektedir. Bununla birlikte öncelikle haber şemalarının en azından genel hatları ile tartışılması ve ardından tematik analizler içerisinde ülkeler arasındaki farklılıkların belirlenmesi daha doğru olacaktır^{xiv}. Bu doğrultuda, küresel olarak ortak bir hafıza mekânı olarak gazeteciliğin söz konusu küresel habere dönüştürülen olayın kesitleri ile aynı dönemde oluşturdukları anlam eksenine en azından genel bir tablo içerisinden bakmak daha doğru olacaktır. Aşağıdaki tablo 3 içerisinde haberin kesitleri ile çalışmanın odağında yer alan gazetelerin söz konusu dönüşümlere dair anlamlandırma eksenleri (haber çerçeveleri) yer almaktadır. Burada dört önemli dönüşümün özellikle vurgulanması gerekir.

Tablo 3: Bir Küresel Haber Olarak Germanwings Haberleri ve Gazetelerin Haber Çerçeveleri ve Yerelleştirme Pratikleri (Araştırmanın odağında yer alan gazetelerin internet sitelerindeki haber söylemlerinden derlenerek hazırlanmıştır).

Küresel Habere Dönüştürülen Olayın Kesitleri	Kesitlere İlişkin Haber Çerçeveleri (içerilen anlamlar)	Gazetelerin, Küresel Haberi Yerel Bağlama Yerleştirme (evcilleştirme pratiği)	Haberlerin Tematik Analizi
Uçağın Düşmesi ve Uçağın Kara Kutusunun bulunması	Küresel haberciliğin yapısına uygun olarak neredeyse incelenen çalışma içerisinde ele alınan tüm gazetelerde uçağın düşmesine dair ortak bir söylemin varlığı söylenmelidir.	İlk haberlerin ortak bir söylem ve anlatı biçimi izlenmesi aslında küresel habercilik ve küresel haber ajanlarının varlığı ile birlikte düşünüldüğünde aslında şaşırtıcı olmamalıdır.	Uçağın düştüğü ilk günkü haberlerin aslında birbirine önemli ölçüde benzer olduğu söylenmelidir. Bu doğrultuda, ideolojik veya haber değeri itibarıyla önemli bir değişimin olmadığı söylenmelidir. Ancak söz konusu ilk dönemde haberlerin bir “bilinmezlik” kurgusu içerisinde kurulduğu belirtilmelidir.
Uçağın Kara Kutusu’nun bulunması ve ikinci pilot, Andreas Lubitz’in kasıtlı olarak uçağı düşürdüğünün ortaya çıkması	Küresel habere dönüşen olayla ilgili oldukça keskin bir dönüşün tam da uçağın düşmesine ruhsal tedavi gören ikinci pilotun yol açmasının anlaşılmasıyla açılmıştır. Ancak bu dönem içerisinde de gazetelerin kendi muhabirleri yerine yine	İkinci pilot, Andreas Lubitz’in psikolojik rahatsızlığının yol açtığı uçak kazası, gazetelerin aslında önemli bir çelişkinin daha gözlenmesine yol açmaktadır. Gerçekten de küresel bir havayolu şirketinin, kendi çalışanın sağlığını	Bu dönem içerisindeki haberlerin, liberal çoğulcu basın anlayışının nasıl da egemen olduğunu göstermesi bağlamında özel bir önem taşımaktadır. Gerçekten de böylesi önemli bir olayın şirket yerine olayın suçlusu kişi ve kişinin sapıklığının

	küresel haber ajanlarına dayanan bir habercilik pratiği izlediği gözlenmektedir.	kontrol altında bulundurmamasının yerine uçak korkusunun nasıl yenilebileceği ya da uzun mesafeli uçuşlarda nasıl davranılması gerektiğine dair haberlerin yayınlanması haberin odağını önemli ölçüde dönüştürmektedir.	vurgulanmasıyla habere dönüştürülmesi ve bu şekilde “normalleştirilmesi” aslında oldukça anlamlı ve ideolojik bir saptırma olarak değerlendirilmelidir. Gerçekten de bu kez personelinin sağlık durumunu değerlendirmekten uzak ve üstelik tedavi sürecinde görev veren havayolu şirketinin değil de hastalığı henüz tedavi aşamasındaki pilotun suçlanması en azından bir saptırma olarak değerlendirilmelidir.
Olayın Kişiselleştirilmesi: İkinci pilot Andreas Lubitz’in evinde hastane raporunun bulunması ve kız arkadaşı ile sorunlarının olduğunun ortaya çıkması	Uçak kazasının bu son ekseninde gazetelerin yine küresel haber ajanlarına dayalı bir haber pratiği gerçekleştirdiği görülür. Bununla birlikte haber öykülerinde yer verilen anlatıların artık nerede ise tamamı, ikinci pilot ve psikolojik sorunları üzerine temellenmiştir.	Kazaya ilişkin haberlerin bu son evresinde, ikinci pilotun psikolojik sorunlarının ötesinde herhangi bir unsura yer verilmemekte ve yukarıda da tanımlandığı üzere kişisel bir öykü üzerinden haber anlatılarının kurulduğu gözlenmektedir. Medyanın burada kişisel sapkınlık teması oldukça ve ideolojik saptırma amacına yönelmiştir.	Haberlerin bu son evreninde, haber temalarının da beklendiği üzere kişisel hata, sapkınlık, ikinci pilotun psikolojik sorunlarına yönelirken bir yandan da alternatif anlamlara kapatılan bir habercilik pratiğinin gerçekleştirildiği belirtilmelidir.
Kaza ile ilgili Savcılık Soruşturmasının ardından, kazada ölen yolcuların aileleri tarafından açılan tazminat davaları süreci	Küresel habere dönüştürülen olaya ilişkin olarak verilen haberlerin son kesitini savcılık soruşturması ve kazada hayatını kaybetmiş olan yolcuların aileleri tarafından açılan davalar oluşturmaktadır. Habere ilişkin olarak söz konusu bu evrenin de yine ağırlıklı olarak küresel haber ajansları tarafından haber haline getirilmesi ve gazetelerin küresel ajansların haberlerini kullanması dikkat çekmektedir.	Bu dönem gazeteler için yerleşme pratiğinden daha çok kazanın kurbanları üzerinden verilen kişisel öykülerle duygusal yakınlık dönemi olarak dikkat çekmektedir. Yerleşme pratiklerinin yerine kişisel öykülerin verilmesi gazeteler için bir haber değeri olarak insani ilgiler üzerinden duygusal yakınlığı sağlamaktadır.	Çalışmanın odağında yer alan gazeteler için bu dönem daha çok insani ilgiler üzerinden belirlenen ve kişisel öykülere ağırlıklı olarak yer verilen dönemi oluşturmaktadır.

Küresel bir habercilik pratiği olarak ele alındığında, tablo 3 içerisinde yer alan kesitlerin, aslında Germanwings olayı için haber değerini sağlayan unsurlar olarak da

değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Amanda Potts, Monika Bednarek ve Helen Caple (2015:150), gazeteciliğin kendisini gerçekleştirebilmesi için haber değerinin oldukça kritik olduğunu söylerken aslında tam da bu yönüyle “söylemsel bir inşa” olarak da değerlendirilebileceğini açıklamaktadır. Potts, Bednarek ve Caple (2015:151-152) haber değeri sınıflandırılmasından yola çıkarak, Amerika Birleşik Devletleri’nde Katrina Kasırgası üzerine Amerika Birleşik Devletleri’ndeki ulusal gazetelerin haberleştirme pratiklerini “corpus dilbilim analizi”^{xv} üzerinden ele almaktadır. Bu doğrultuda, olayların sözü edilen analiz tekniği üzerinden nasıl çözümleneceğini, daha da önemlisi haberlerin gazeteler içerisinde nasıl inşa edilebildiğini, araştırmaktadır. Aslında haberlerin “dünyaya açılan bir pencere” (Tuchman,1978:1’den aktaran Pott, Bednarek ve Caple; 2015:150) olarak değerlendirildiği erken dönem iletişim araştırmalarından farklı olarak söylemin haber değerini inşa eden bütünlük olarak değerlendirilmesine dair ilk kapsamlı araştırmaların da yine corpus dilbilim analizleri üzerinden açıldığı belirtilmelidir.

Bu çalışma içerisinde, corpus dilbilim analizinin küresel bir habercilik pratiğini araştırması yönüyle yalnızca haber değeri kavramı üzerinden tartışılması amaçlanmıştır. Gerçekten de corpus dilbilim analizi, gazetelerde inşa edilen gerçekliğe dair bütüncül bir çerçeve sunmasına rağmen bir taraftan da haberin diğer unsurlarını ikincil kılabilmesi söylenmelidir. Bu nedenle çalışma içerisinde yalnızca haber değeri ve haberin inşasına dair bir sorgulamanın yapılması amaçlanmıştır. Çalışma içerisinde farklı haber kategorilerinin corpus dilbilim analiz tekniği ile nasıl inşa edildiğini sorgulayan Pott, Bednarek ve Caple’in tartışması ile Hansen’in haber çözümlemesindeki dilsel kategoriler ele alınmaktadır.

Tablo 4: Germanwings Kazasına İlişkin Haber Değeri ve Haberinin İnşa Kategorileri (Pott, Bednarek ve Caple, 2015:150 ile Hansen, 2015:7’den yararlanılarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır).

Haber Değeri	Tanımı	Gazetelerdeki Dilsel Kaynakları
Gazete Haber Söylemlerindeki Uyum	Tablo 3 içerisinde de okunabileceği gibi, yalnızca coğrafi olarak değil gelişmişlik yönleriyle de farklı üç ülke gazetesinin söz konusu küresel habere dair önemli bir tutarlılığa sahip olduğu gözlenmektedir. Bu doğrultuda ortak kelime ve söylemlerin kullanılması gazeteler arasındaki uyumun oldukça önemli bir göstergesini oluşturmaktadır.	Bu çalışmanın odağında yer alan gazetelerin haberlerini önemli ölçüde küresel haber ajanslarına dayandırması (özellikle tablo 3’ün değerlendirilmesiyle de gözlenebileceği gibi) haberlerde ortak dilsel unsurların ve söylemlerin kullanılmasına yol açan önemli bir unsur oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında gerek Türkiye’deki Hürriyet, Milliyet ve Vatan Gazeteleri’nin ve gerekse diğer ülkelerdeki gazetelerin önemli ölçüde söylemsel tutarlılık içerisinde olduğu gözlenir. Ancak gazetelerin bu doğrultudaki yaygın kelime öbeği tarandığında ^{xvi} en yoğun olarak tekrarlanan kelimelerin haberlerin başlangıcında “gizem”, “sır”, “kaza”, “şüpheli” olmak üzere belirli söz öbeklerinde yoğunlaşırken sonraki dönemlerinde özellikle Andreas Lubitz ve hastalığı ekseninde biçimlendirilmiştir.
Olağan dışılık	Gazetelerin hedef okuyucu	Gazetelerin bu doğrultudaki en

	kitleleri için haberi mesleki ifade ile tam da bu yönüyle “gördükleri” artık sır değildir. Ancak bu noktada gazetelerin, küresel bir hava yolu şirketinin nasıl olup da önemli bir çalışanı olan pilotlarının sağlık durumlarını yakından izlemediği değil aksine bireysel bir suç olarak haberi değerlendirdiği söylenmelidir.	önemli kelime öbeğini Andreas Lubitz ve Lubitz ekseninde belirlenen kelimeler oluşturmaktadır. Örneğin saklanan veya yırtılan hastalık raporu, Lubitz’in eski kız arkadaşı ya da aile çevresi akrabaları söz konusu olağandışı algının önemli ölçüde güçlendirilmesine yol açmaktadır.
Zamanlılık	Haber çalışmalarının, önemli bir haber değeri olarak zamanlılık üzerine bir uzlaşma içerisinde olduğu belirtilmelidir. Hatta Hansen (2015:1), zamanlılık olgusunun habercilik pratiğini belirleyen temel ilke olduğunu belirtir. Bu doğrultuda Germanwings kazası haberler içerisinde zamanlılığın öne çıkartıldığı boyutları üzerinden de değerlendirilmelidir.	Bu çalışmanın odağında yer alan gazetelerin zaman vurgusu ve zaman kipleri bu doğrultuda özel bir önem taşımaktadır. Olayın oluş zamanının özel olarak öne çıkartıldığı ve daha sonra gerçekleştirilen habercilik pratiklerinde, zamanların özel olarak vurgulandığı söylenmelidir. Bu yalnızca yurt dışındaki gazetelerde değil aynı zamanda Türkiye’deki gazeteler de özel olarak vurgulanmaktadır.
Etki	Haberciliğin önemli boyutları arasında yer alan bir diğer unsur, kazanın oluşturduğu etkinin yaygınlaştırılması oluşturmaktadır. Örneğin bu çalışmanın odağındaki tüm gazeteler bu haberi “dünya” sayfalarında Türkiye’deki gazeteler ise “dış haberler” sayfalarında ayrıntılı olarak değerlendirmiştir. Kazanın olduğu ilk gün ise tüm gazeteler ilk sayfalarında haberi değerlendirmiştir.	Çalışmanın ilerleyen kısımlarında gazetelerin söz konusu habercilik pratiğine ilişkin sayfalarındaki görsellerde de gözlenebileceği üzere, haberlerin bir genelleme üzerinden sunulması dikkat çekmektedir. Örneğin bu doğrultuda “felaket”, “kazadan kıl payı kurtulmak”, “ölüme kura çekerek gitmek” temaları haberciliğin bu boyutu içerisinde düşünülebilmektedir.
Kişiselleştirme	Germanwings kazasında anlaşılabilir olacağı üzere kişisellik teması ikinci pilot üzerinde önemli ölçüde kurulmaktadır.	Gazetelerin buradaki ortak yönünü, özellikle ikinci günün ardından, Andreas Lubitz ismi oluşturmaktadır. Aile çevresi, eski kız arkadaşı, sakladığı rapor şüphenin ve sapkınlığın belirlenmesinde Lubitz ekseninde etrafında belirlenmektedir.
Yakınlık ve Yerellik	Küresel haberciliğin, çalışmanın önceki kısımlarında da açıklandığı üzere oldukça önemli boyutlarından birisini de coğrafi sınırların değil ancak ortak söylemlerin ağırlık kazanması oluşturmaktadır.	Küresel habercilik ve özellikle söz konusu kaza gibi haberler gazeteler için yerelleşme pratiklerinin önem kazanmasına yol açmaktadır. Türkiye’deki gazeteler üzerinden bakıldığında Lubitz’in Türk Hava Yollarında iş başvurusu yapması ya da söz konusu dönemde Oscar adayı olan İspanyol Yönetmen Pedro Almadovar’ın yapıcılığını üstlendiği “Wild Tales” (Vahşi

		Masallar) filminin senaryosu ile benzerlikler taşıması bu doğrultudaki yakınlıklar olarak düşünülebilir (http://www.milliyet.com.tr (2015)).
Derecelendirme	Haberin bu boyutu, olay ve aktörleri ile ilgili bir nitelik taşımaktadır. Bu doğrultuda, olayla ilgili daha çok sayısal verilerin kullanılması bir örnek olarak verilebilir.	Gazetelerin bu doğrultudaki temel verilerini kazadaki ölüm sayısı ve söz konusu sayının pekiştirilmesine yönelik kelime öbekleri (çok, dramatik, facia vb) oluşturmaktadır.
Yenilik ve Önemlilik	Haber değeri için bir diğer önemli ölçüt, yenilik ve önemliliğidir. Çalışma odağında yer alan gazeteler için böylesi bir haber değerinin hem beklenmeyen bir gelişme hem de uçak kazası gibi bir olay üzerinden karşılandığı görülür.	Germanwings kazası ile ilgili olarak kelime öbeklerinin gazetelerin geneli itibari ile yine Lubitz üzerinden haberin anlamını belirlemeye ve hatta kapatmaya yönelirken bir yandan da yeni ve ilginç anlatılara yöneldiği belirtilmelidir. Örneğin Vatan Gazetesi (2015), kazadan sonra bu kez Lufthansa tarafından olay yerine taşınan yolcu yakınlarının yerine bir kadının üç arkadaşı ile birlikte söz konusu yolculuktan bedelsiz olarak yararlanmasını gündeme getirmektedir.

Germanwings kazası ile ilgili olarak gelişen habercilik pratiğinde, haberlerin dili ve tematik analizinin yanı sıra, internet yayıncılığının önemli bir diğer boyutuna daha yer verilmelidir. Gerçekten de, yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri söz konusu olduğunda özellikle internet teknolojisinin olanak sunduğu “yakınsama” süreci internet gazeteciliğinin önemli bir tamamlayıcısı haline gelmiştir. Olayla ilgili görsellerin yanı sıra, gazetelerin teknik servisleri tarafından hazırlanan haber “kliplerine” tıpkı bir televizyon haberi gibi yer verilmesi bunun yanı sıra okuyucu yorumlarının haber metinleri içerisinde yer bulabilmesi yeni enformasyon ve iletişim teknolojilerinin haberciliğinin değişen doğası üzerine sunduğu önemli bir gelişme olarak değerlendirilmelidir. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere, küreselleşme sürecinin gittikçe anlatılar üzerinde de egemenliğini kurması dikkat çeken bir diğer gelişmeyi oluşturmaktadır.

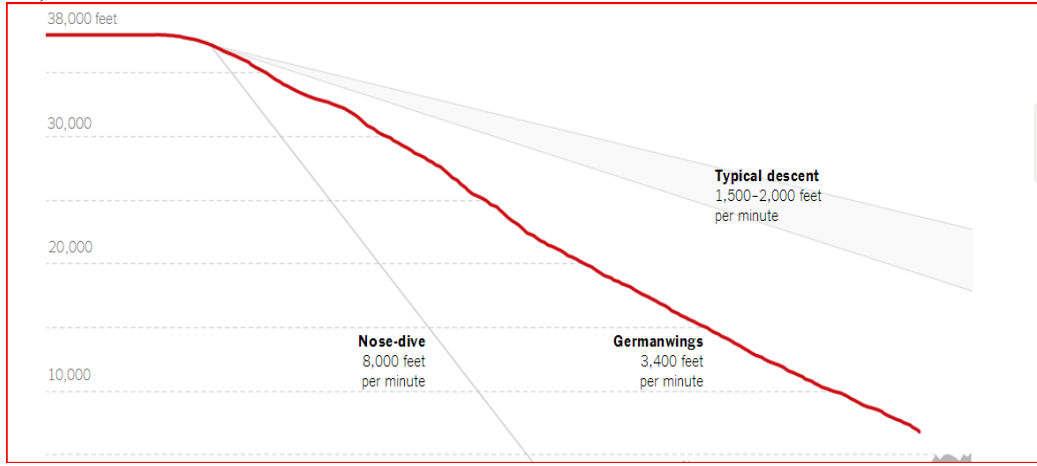
5. Anlatının Görünür Kılındığı, Anlamın Sabitlendiği Uğrak Olarak Haber Fotoğrafları

Haber üzerine yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde; haberin “neyi”, “nasıl” söylediğine dair bir çözümlemeye yoğunlaştıkça, aslında haberin oldukça önemli bir boyutunu söylemin oluşumunda görselin çözümlenmesini genellikle ikincil kıldığı gözlenir. Gerçekten de söylemin yalnızca dil üzerinden inşa edildiğini, belirlendiğini söylemek önemli bir çabadır ancak görsel kültür ve özellikle yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri söz konusu olduğunda görselin nasıl da bir söylem aracı olarak konumlandığının da çözümlenmesi gerekir. Üstelik haber fotoğraflarının anı ve anlamı sabitleme ve bu yönüyle söylem için özel bir alan açabilme niteliklerine sahip olduğu belirtilmelidir. Bu doğrultuda, Damla Yılmaz’ın (2015:136); “fotoğraf, var olan geçmişin değil, daha yaşanmamış ve dolayısıyla yaşanmaya gebe olan deneyimlerin yansımasıdır. Böylece tüm zaman kipleri parçalanır, birbiri ardında geçiren bir hâl alır” belirlenmesi özellikle haber fotoğrafları söz konusu olduğunda daha da bir anlam taşımaktadır.

Gerçekten de anı öldürmenin ötesinde zamanı parçalayan ve gündelik yaşamın akışı içerisinde oluşturduğu geçirgen ağ üzerinden kültürel belleğin, hatırlamanın ve anlamı sabitlemenin uğrağını tam da haber fotoğrafları oluşturur. Bununla birlikte, Germanwings haberlerine dair fotoğraflarının ve diğer görsellerin inşa pratiğine bakıldığında, farklı anlamlandırmalara kapalı bir anlatı yapısının oluşturulmasının da ötesine geçen boyutlara sahip olduğu belirtilmelidir. Bu doğrultuda ilk unsur, liberal çoğulcu yaklaşımın habere atfettiği “nesnellik”, “tarafsızlık” ve “yansızlık” yönündeki değerler dizisinin yeniden üretilmesidir. Gerçekten de aşağıda yer alan fotoğraflar bir kez daha incelendiğinde sözde bir tarafsızlığın nasıl da gerçekleştirildiği görülecektir.

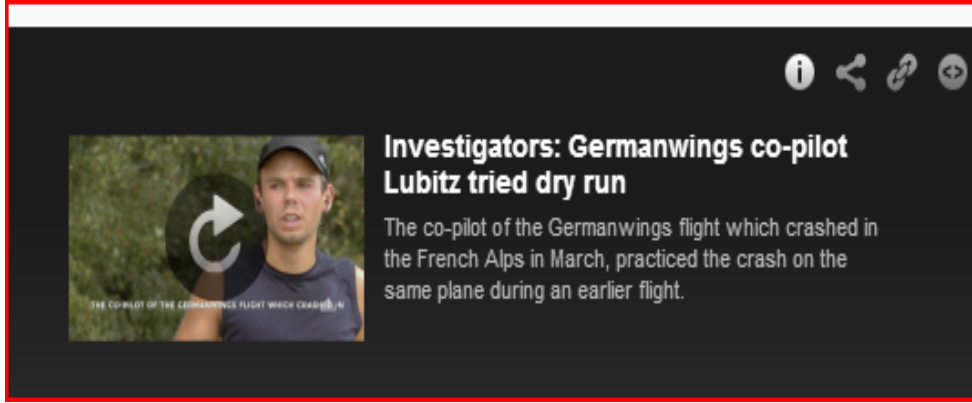
Şekil 3: Germanwings Kazasının Olduğu İlk Gün, The New York Times Gazetesi İnternet Sitesindeki Haber Görseli

(<http://www.nytimes.com/interactive/2015/03/24/world/europe/germanwings-plane-crash-map.html>).

Haberin ilk günlerinde de benzeri bir “nesnellik” üstelik bilimsel verilerin kullanılması ile diğer gazetelerde de önemli bir yere sahip olmuşken habere ilişkin verilerin toplandığı ikinci ve sonraki günlerinde söz konusu nesnellik ve tarafsızlık üzerinden gelişen farklı bir gelişme dizisine yol açar. Gerçekten de haberin ikinci ve sonraki günlerinde habercilik pratiğinin giderek tek boyutlu olarak bir Germanwings şirketinin kamuoyu oluşturma çabasına ve ikinci pilot Andreas Lubitz’in hastalığının değil ancak “sapkınlığının” sergilenmesine yönelik bir çabaya dönüşmektedir. Ancak böylesi bir dönüşüm içerisinde, neredeyse olayın oluş tarihinden aylar sonra dahi gazetelerin hem sözde nesnellik ancak hemen öte yandan Andreas Lubitz’in sapkınlığına yönelik haberlere özel bir yer açılmıştır. Bütün bu süreç içerisinde, bir çalışanın üstelik oldukça önemli bir rahatsızlığının tedavisini izlemeyen şirketin nerede ise süreçte tek başına mağdur olmasına ilişkin anlar tam da haber fotoğrafları üzerinden inşa edilmektedir. Gerçekten de gazeteler için şirketin yolcu yakınlarına ödemesi gereken tazminat bedeli, neredeyse çalışmanın odağında yer alan bütün gazeteler için ortak olarak öne çıkartılan ve şirketin maddi kaybını ölçmeye yönelik haberlere dönüşmektedir.

Şekil 4: USA Today Gazetesinde, Germanwings Kazası ve İkinci Pilot Andreas Lubitz'in Sapkınlığının Temsili (<http://www.usatoday.com> (2015). “Investigators: Germanwings Co Pilot Lubitz Tried Dry Run”).

Bu süreç içerisinde, Lubitz'in neredeyse sağlık gelişmelerini çalıştığı şirkete bildirmekten uzaklaşan ve ilk okuma sürecinde şirketini “dolandırmaya çalışan” bir pilot olduğu vurgulanmakta ve gazeteler için söz konusu sapkınlık haber metinlerinde gittikçe genişletilmektedir. Oysaki Lubitz'in zaten eğitimine üstelik depresyon nedeni ile ara vermesi gazeteler için şaşırtıcı bir haber değildir. Amerika Birleşik Devletleri'nden The Newyork Times ve USA Today gazeteleri böylesi bir haberi satır aralarında saklarken, Türkiye'de özellikle Vatan Gazetesi'nin, Lubitz'in “sapkınlığını” sergilerken söz konusu depresyonu da açıklaması en azından şaşırtıcıdır.

Şekil 5 : Vatan Gazetesi'nde Germanwings Kazası ve Pilotun Sapkınlığının Teşhiri (<http://www.vatan.com.tr> (2015). “Kasten Düşürdü”).

Türkiye'de gazetelerin aslında söz konusu haberi yurt dışı haber kaynaklarından alırken dönüştürme çabası özel bir dikkat çekmektedir. Gerçekten de gerek çalışmanın odağındaki diğer gazetelerin gerekse Türkiye'de ki gazetelerin aslında ortak haber kaynağını, küresel haber ajanslarını, kullanırken haberi editoryal müdahaleleri ekseninde yeniden biçimlendirmeleri ancak yukarıda da belirtildiği gibi gittikçe küresel bir havayolu şirketinin neredeyse halkla ilişkiler bürolarına dönüşmeleri dikkat çekmektedir. Yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri özelinde gittikçe enformasyon “yağmasına” tutulan kamuoyu ise aslında bütün bu anlatıya tek boyutlu olarak maruz kalmakta ve Guy Debord'un, “gösteri, uykunun bekçisidir” söylemi üzerinden belirlediği gibi bir uyuşturulmaya tanıklık etmektedir (Akt.: Yengin, 2015: 9).

Şekil 6: Hürriyet Gazetesi'nde Germanwings Kazası ve Pilotun Sapkınlığının Teşhiri (<http://www.hurriyet.com.tr> (2015). "İşte Germanwings Uçağını Düşüren İkinci Pilot).

Gazetelerde yer alan bütün bu fotoğraflar ve diğer görsel malzemeler, haberin nasıl da kapalı bir anlatı olarak kurulduğuna ve farklı anlamlandırmalara olanak sunmayan, öznenin belleğini ise yalnızca oldukça sınırlı anlara doğru hapseden söylem unsurlarını oluşturmaktadır. Bütün bu yönleri ile aslında hem küreselleşme sürecinde gazetelerin ortak bir duygu politikasını hem de haberin hatırlanma biçimini uyandırmakta ve kamusal ilginin yalnızca belirlenen ve düzenlenen, sınırlanan anlamlar içerisine sınırlanmasına yol açmaktadır. Oysaki ikinci pilotun sapkınlığının yanı sıra küresel hava yolu şirketinin de en azından çalışanın sağlığını izlememesi hatta hastaneye gitmesi gereken bir günde onu uçak yolculuğuna göndermesi yönündeki anlamların da en azından temel bir düzeyde inşa edilmesi gerekmektedir. Bu çalışma içerisinde önemli olan ise, tek başına ikinci pilot üzerinden inşa edilen anlamlandırma ekseninin aslında küresel bir haber söz konusu olduğunda küresel olarak bir ideolojik sapmaya nasıl dönüştüğüne sorgulanması oluşturmaktadır.

Sonuç: Bulgular ve Değerlendirme

Çalışma içerisinde gerçekleştirilen haber çerçeve analizleri içerisinde gözlendiği gibi, küreselleşme sürecinin belki de en anlamlı uğraklarından birisinin aralarındaki farklılıklara rağmen birbirinden farklı ülkeler arasındaki ortak bir anlatı evreninin oluştuğu görülmektedir. Türkiye'nin yanı sıra bu araştırmanın odağına aldığı ülkelerin gazetelerinde, haber çerçevelerinin birbirine oldukça yakın olması ve üstelik bu çalışmanın odağında yer alan haberlerin küresel haber ajanlarının belirlediği anlamlar ekseninde belirlenmesi böylesi bir evrenin nasıl da oluştuğunu görünür kılmaktadır. Böylesi bir durumun (birbirinden bir dizi açıdan farklı olan ülkelerin medya deneyimlerinde neredeyse ortaklığın bulunması), aslında tam da hem haberin hem de küreselleşme sürecinin doğasından kaynaklandığı söylenmelidir. Gerçekten de bir yandan habere dönüştürülecek olaylar için söylemlerin de yine ortak kaynaklara dayandığı görülür. Gerçekten de, "*pack journalism*^{xvii}" haberciliğinin en azından bu çalışmanın odağındaki haber dizisi için oldukça etkili olduğu söylenmelidir. Yukarıda tartışıldığı gibi, küreselleşmenin yalnızca ekonomik ve siyasal uğraklarda gerçekleşen bir süreç olmaktan daha çok bir akışlar dizisi üzerinde ilerleyen bir süreç olarak değerlendirildiği düşünüldüğünde, haber söylemlerinin ve çerçevelerinin neden benzeştiği yönündeki anlamlı bir soruyu yanıtlamak hem daha kolay hem de gerçekçi olmaktadır. Ancak Germanwings haberleri söz konusu olduğunda, küreselleşme sürecinin aslında haber söylemlerini nasıl da ortaklaştırdığına dair bir çözümleme olanağı sunması bağlamında da özel bir önem taşımaktadır. Gerçekten de gerek tablo 3 içerisinde yer alan küresel haberin, yerelleştirme pratikleri ve gerekse tablo 4 içerisindeki haber değeri ve tekrarlanan kelime öbekleri arasındaki ilişkiler okunduğunda

böylesi bir “küresel düzeyde ortaklaşan anlamlar” evrenine ulaşılması oldukça anlamlıdır. Gerçekten de, yukarıda da çözümlendiği gibi, haber söylemine dair evrenin, küresel bir reklam kaynağı olarak da değerlendirilmesi gereken hava yolu şirketinin değil ancak hastalığı döneminde uçuş seferine gönderilen pilot üzerinden ve üstelik gittikçe katılan ölçülerde pilotun sapkınlığının sergilenmesi üzerinden inşa edilmesi böylesi bir ortaklaşmanın alenen sergilendiği alanı oluşturmaktadır. Ancak böylesi bir insanın yine egemen anlatıcıların denetiminde sunulduğu belirtilmelidir. Gerçekten de, dipnot 6’da tartışıldığı gibi, küreselleşme sürecinin kendisini yeniden ürettiği uğraklar içerisinde; yalnızca sermayenin ve ticaretin değil eş zamanlı olarak anlamların, imgelerin, hatırlamaların birer uğrak olarak öne çıktığı dönemlerin içerisinde bakıldığında öznenin de gittikçe kendisine sunulan ya da “dayatılan” anlamların ötesinde yeni anlamlar geliştirebilmesinin de mümkün olmadığı belirtilmelidir.

Germanwings kazası; her ne kadar ülke politikalarından, siyasal alan mücadelesinden, ekonomik ve kültürel farklılıklardan uzakta ancak duygular içerisinde oluşan bir anlatıya tanıklık etse de, haber anlatıları içerisinde nasıl da yönlendirilen, bireysel sapkınlık üzerinden tek boyutlu oluşturulan bir söylemi görünür kılması bağlamında önem taşımaktadır. Küresel düzeyde böylesi bir olayda bile yönlendirmeye açık bir habercilik pratiğinin diğer alanlarda nasıl da tek boyutlu bir ideolojik mücadelenin süre gidebileceğine dair bir bütünlük sunmaktadır ve artık dünyaya açıldığı söylenin penceresinin aslında gerçekte nereye baktığı tartışılmalıdır.

KAYNAKÇA

APPADURAI, Arjun (1990). “Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy”, **Theory, Culture&Society**, Vol: 7. 295-310.

AYDIN, U. Uraz (2015). “Lanetli Süreklilik: Neoliberal Militarizmden Otoriter Muhafazakarlığa Türk Medyasının Otuz Yılı”, **Neoliberal Muhafazakar Medya**, (Der: U. Uraz Aydın), İstanbul: Ayrıntı Yayınları. 31-66.

BAŞARAN, Funda (2014). “Giriş: Marx, Medya, Meta ve Sermaye Birikimi”. **Medya, Meta ve Sermaye Birikimi: Marx Geri Döndü**, (Der.: Funda Başaran), İstanbul: Nota Bene Yayınları, 11-20.

BEDNAREK, Monika and CAPLE, Helen (2014). “Why do News Values Matter? Towards a New Methodological Framework for Analysing News Discourse in Critical Discourse Analysis and Beyond”, **Discourse&Society**, Vol: 25(2), 135-158.

BERGER, Guy (2009). “How the Internet Impacts on International News: Exploring Paradoxes of the Most Global Medium in a Time of Hyperlocalism”, **The International Journal of Gazette**, Vol: 7(1), 355-371.

BLY, C.E. VAN DER Martha (2007). “Globalization and the Rise of One Heterogeneous World Culture”, **International Journal of Comparative Sociology**, Vol: 48(2-3), 234-256.

BOLANO, Cesar R.S ve VIERIA, Eloy S. (2015). “The Political Economy of the Internet: Social Networking Sites and a Reply to Fuchs”, **Television and New Media**, Vol: 16(1), 52-61.

CASTELLS, Manuel (2008). “The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks and Global Governance”, **ANNALS, AAPSS**, 616, 78-93.

CASTELLS, Manuel (2013). **İsyen ve Umut Ağları: İnternet Çağında Toplumsal Hareketler**, (Çev: Ebru Kılıç), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

- CHEVIRON, TUTAL Nilgün (2014). **Küresel İletişim**, İstanbul: Ekslibris Yayıncılık.
- CLAUSEN, Lisbeth (2004). “Localizing the Global: ‘Domestication’ Process in International News Production”, **Media, Culture & Society**, Vol: 26(1), 25-44.
- COTTLE, Simon (2011). “Taking Global Crises in the News Seriously: Notes from the Dark Side of Globalization”, **Global Media and Communication**. Vol: 7(2), 77-95.
- COTTLE, Simon ve RAI, Mugdai (2008). “Global 24/7 News Providers: Emissaries of Global Dominance or Global Public Sphere”, **Global Media and Communication**, Vol: 4(2), 157-181.
- DENCIK, Lina (2013). “What Global Citizens and Whose Global Moral Order: Defining the Global at BBC World News”, **Global Media and Communication**, Vol: 9(2), 119-134.
- DİRLİK, Arif (2012). **Küreselleşmenin Sonu mu?**, (Çev: İsmail Kovancı ve Veysel Batmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- FUCHS, Christian (2014). “Social Media and the Public Sphere”, **TripleC**, Vol: 12(1). 57-101.
- HANSEN, Reinecke Kenneth (2015). “News from the Future: A Corpus Linguistic Analysis of Future-Oriented, Unreal and Counterfactual News Discourse”, **Discourse&Communication**, 1-22.
- HEYMAN, Mc.C Josiah ve CAMPBELL, Howard (2009). “The Anthropology of Global Flows: A Critical Reading of Appedurai’s ‘Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy’”, **Anthropological Theory**, Vol: 9(2), 131-148.
- KRAUS, Jeffrey (2008). “Pack Journalism”. **Encyclopedia of U.S. Campaigns, Elections and Electoral Behaviour**, (Ed: Kenneth F. Warren), London, Thousand Oaks and New York: Sage Publication. 479-481.
- MATTELART, Armand (2001). **İletişimin Dünyalaşması**, (Çev: Halime Yücel), İstanbul: İletişim Yayınları.
- POTTS, Amanda, BEDNAREK, Monika ve CAPLE, Helen (2015). “How Can Computer Based Methods Help Researcher to Investigate News Values in Large Datasets?: A Corpus Linguistic Study of the Construction of Newsworthiness in the Reporting on Hurricane Katrina”, **Discourse&Communication**, Vol: 9(2), 149-172.
- YENGİN, Deniz (2015). “Giriş”, (Der: Deniz Yengin), **Sosyal Medya Araştırmaları**, İstanbul: Paloma Yayınevi, 7-16.
- YILMAZ, Damla (2015). “Mobil Fotoğraf Estetiği ve Instagram”, (Der: Deniz Yengin), **Sosyal Medya Araştırmaları**, İstanbul: Paloma Yayınevi, 125-149.

İNTERNET

- <http://www.satrancokulu.com/satranc-taktikleri/satranctaktikleri-3>. Erişim Tarihi: 08.04.2015. 10: 23.
- [http://www.nytimes.com \(2015\)/interactive/2015/03/24/world/europe/germanwings-plane-crash-map.html](http://www.nytimes.com (2015)/interactive/2015/03/24/world/europe/germanwings-plane-crash-map.html). Erişim Tarihi: 24.03.2015. Saati: 15:00.
- [http://www.google.com \(2015\). “Arama Trendlerinde Germanwings ve Andrew Lubitz Anahtar Kelimeleri ile Yapılan Arama Geçmişi”](http://www.google.com (2015). “Arama Trendlerinde Germanwings ve Andrew Lubitz Anahtar Kelimeleri ile Yapılan Arama Geçmişi”). <http://www.google.com/trends/explore>. Erişim Tarihi: 06.05.2015. 09:38.

<http://www.hurriyet.com.tr> (2015). “İşte Germanwings Uçağını Düşüren İkinci Pilot”. Erişim Tarihi: 26.03.2015. Saat: 21:00.

<http://www.m.gazetevatan.com> (2015). “Germanwings Kazası Sonrası İlginç Olay”. Erişim Tarihi: 10.04.2015. Saat: 18:00.

<http://www.milliyet.com.tr> (2015). “Germanwings Kazası Oscar Adayı Filmdeki Öyküyü Andırıyor”. Erişim Tarihi: 27.03.2015. Saat: 17:21.

<http://www.usatoday> (2015). “Investigators: Germanwings Co Pilot Lubitz Tried Dry Run”. Erişim Tarihi: 29.03.2015. Saati: 14:00.

<http://www.vatan.com.tr> (2015). “Kasten Düşürdü”. Erişim Tarihi: 27.03.2015. Saati: 18:00.

Notlar

ⁱ Küreselleşme ve yansımalarının bir yandan küreselleşme sürecinin edindiği yeri genişletmesi diğer yandan Arif Dirlik’in (2012:9) eserindeki yorumun yeniden hatırlanması ile küreselleşmenin çağdaş kavranışının, ***bu aslında modernleşmenin yeniden yorumlanması olarak da değerlendirilebilir*** (italik ve koyu harfler bu metnin yazarına aittir). Dirlik’in İşaret ettiği küreselleşme olgusunun aşamalı olarak ortaya çıkmasında her alan ve aşamasında işaret ettiği farklılık Sosyal Bilimler için de küreselleşme ve yansımalarının birbirinden önemli ölçüde değişen hatta kısmen çatışmalı da olabilen yaklaşımların doğması için önemli bir olanak da sunmuştur. Bir kongre metninin sınırlılıkları içerisinde bütün bir Sosyal Bilimler geleneği içerisinde biçimlenen küreselleşme ve yansımalarına dair kavrayışların değerlendirilebilmesi mümkün değildir. Ancak bu doğrultuda Martha C.E. Van Der Bly’in (2007:234) sorusu yeniden hatırlatılmalıdır. Bly’in; “Heterojen fakat tek bir dünya kültürünü nasıl tahayyül edebiliriz?” sorusu tam da Sosyal Bilimler geleneği içerisindeki yaklaşım farklılıklarının da altını önemle çizmektedir. Bu doğrultuda, soruya verilen yanıtların birbirinden farklı araştırma alanlarının yanı sıra yaklaşım farklılıklarının da belirlenmesi ya da en azından etkilenmesini sağlayan farklılıkları da içine aldığı belirtilebilir. Ancak söz konusu yaklaşımların makro anlatılar içerisinde kaldığı belirtilmelidir. Bununla birlikte küreselleşme ve yansımalarının daha somut ve tikel örnekleri içerisinde de çözümlenmesinin en azından büyük caddeye çıkan ara sokakların da gözlenebileceği alanlara duyarsız kalınmaması gerektiği söylenmelidir.

ⁱⁱ Nilgün Tural Cheviron’un (2014), Küresel İletişim isimli kitabı tam da bu doğrultuda oldukça önemli saptamalar yapmıştır. Bir kongre metni olmasının yol açtığı sınırlığın yanı sıra bir habercilik pratiğinin çözümlenmesine amaçlayan bu çalışma içerisinde küreselleşme ve liberal yorumları arasındaki bağın ayrıntılı olarak ele alınabilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte, küreselleşme ve enformasyon toplumu kavramı arasındaki bağın gittikçe ideolojik eksen üzerinden de değerlendirilmesi gereken oldukça anlamlı boyutlarının varlığının altı vurgulanmalıdır. Cheviron’un kitabı tam da bu doğrultuda, Türkçe kaynaklar arasında yaptığı tartışma ve yaklaşımı ile oldukça önemli bir yere sahiptir.

ⁱⁱⁱ Bu doğrultuda liberal yorumlar içerisinde anlamlı bir dizi tartışmanın önemli bir toplumsal bağlam içerisinde yer edinmesine dair Nilgün Tural Cheviron’un (2014) kitabının yanı sıra, iletişimin eleştirel ekonomi politığına dair önemli bir değerlendirmenin bu bağlam içerisinde yeniden yapılması gerekmektedir. Funda Başaran (2014:12), iletişimin eleştirel ekonomi politığı için önemli bir sorgulama alanının iletişim teknolojilerinin ülkeye girişinin temel özelliklerinin, toplumların temelini oluşturan iç sınıf yapısının, temsil biçimi ve uluslar arası iş bölümüne katılım biçimlerinin ortaya çıkışlarındaki belirleyicilikleri üzerinden açıldığını belirtir. Bu doğrultuda, küreselleşmenin sonuçta yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri üzerinden sonuçta farklı bir toplumsal yapıyı ya da dönüşümü işaret etmekle birlikte söz konusu dönüşümün anlamlandırılabilmesi için sorgulanması gereken pratiklerin farklı bir uzam oluşturduğu da işaret edilmelidir. Bu doğrultuda, küreselleşme ve enformasyon teknolojileri arasındaki bağın kurulması ya da çözümlenebilmesi için geliştirilen varsayımların içinde geliştirdiği açık bir metin olarak toplumsal yapının değişimine dair değerlendirmelerin yine ülke içerisindeki egemen yapı ve pratiklerin çözümlenebilmesi ile değerlendirilmesi gereken bir bütünlük olduğu söylenmelidir.

^{iv} Satranç oyununda zungwang hamlesi, hamle yapacak tarafın yaptığı hamle sonucunda konumunu ve belirli durumlarda oyundaki üstünlüğünü, avantajını kaybetmesi olarak değerlendirilir (<http://www.satrancokulu.com/satranctaktikleri/satranctaktikleri-3>. Erişim Tarihi: 08.04.2015. 10:23). Bu nedenle, oyunda hamle sırası gelen tarafın bir açmaz içerisinde kalmasıdır.

^v Aslında küreselleşme sürecinin tam da kapitalist sermaye birikimindeki değişime koşut olarak eleştirel ekonomi politik yaklaşımların önemli bir bileşeni halinde bu noktada da sorgulandığı görülmektedir. Bu açıdan geleneksel yaklaşım ve yöntemlerin kendisine yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri üzerinde de sorgulanabilen önemli bir kesiti zaten açtığı belirtilmelidir. İnternet yönetimi, erişim eşitsizlikleri, sayısal uçurum, yetersiz politikalar üzerinden internetin yönetilmesine dair çabalar içerisinde eleştirel ekonomi politığın zaten hem oldukça anlamlı hem de işlevsel olduğu söylenmelidir. Yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri alanında olduğu kadar, geleneksel medya sektörü ve bileşenlerinin de yine eleştirel ekonomi politik alanın önemli bir sorgulama alanı içerisinde sorgulandığı zaten açıktır. Bununla birlikte, eleştirel ekonomi politığın söz konusu ilgisinin gittikçe daha somut alanlara doğru genişletilmesinin

anlamli olduğu belirtilmelidir. Medya da sahiplik ve mülkiyet ilişkilerinin daha genel bir iktidar ve ideoloji eksenini üzerinden Devlet ve mülkiyet sahipleri arasındaki ilişkinin yanı sıra yeni iletişim ve enformasyon teknolojileriyle birlikte gelişen yeni medyanın yol açtığı unsurlar (örneğin yakınsama) üzerinden de genişleyen bir çalışma alanının açılması bir zorunluluktur. Türkiye için yukarıda da belirtildiği gibi liberalizmin meritokratik değerleri ile medyada mülkiyet ve kontrol kompozisyonununun 1980'lerden itibaren son otuz yılındaki değişim biçim ve pratiğine ilişkin anlamlı bir tartışmanın Uraz Aydın'ın (2015:34) makalesi üzerinden açıldığı belirtilmelidir.

^{vi} Küreselleşme sürecinin bu denli ele alınmasına dair oldukça anlamlı bir örneğin tam da Arjun Appadurai'nin (1990:295), üstelik henüz Manuel Castells'in geliştirdiği "ağ toplumu" yapısı kavramsallaştırılmasından önce, küreselleşme sürecinin oluşturduğu ağları daha doğrusu akışları değerlendirme biçimine yeniden dönmek gerekir. Appadurai bugünün küresel etkileşiminde merkezi problemin, kültürel homojenleştirme ile kültürel heterojenleştirme arasındaki gerilim olduğunu belirler ve deneysel olguların zaten kültürel homojenleşme (özellikle Amerikanlaşma ya da Amerikanlaştırma) tezi üzerinden ilerlediğini ve çözümlemelerin tam da bu eksen üzerinden geliştiğini belirler. Ancak, kültürel homojenleştirme ya da Amerikanlaştırmanın karşı tezini bu kez yerleşme dinamikleri oluşturmaktadır ve Appadurai için böylesi kültürel homojenleştirme tezi en azından toplumsala dair diğer örüntülerin (örneğin müziğin, yemeklerin, yaşam biçimlerinin hatta terörizm gibi keskin örneklerin) açıklanabilmesinde önemli bir eksikle ya da kayıpla karşılaşmaktadır. Buna göre küreselleşme kültürel homojenleştirme ya da Amerikanlaştırma olduğu gibi eş anlamlı olarak bir yerleşme deneyimi olarak da (Japonlaştırma, Vietnamlaştırma, Endonezyalaştırma vb) ele alınmalıdır. Nihayetinde, Arjun Appadurai küreselleşmenin bir akış deneyimi olduğunu ve en az 5 farklı alanda yaşanan ve birbiriyle önemli ölçüde etkileşimde olan akıştan oluşmaktadır. Aslında, Appadurai söz konusu akışları, uzam (scapes) olarak açıklamıştır ancak sonraki dönemlerinde, örneğin Josiah McC. Heyman ve Howard Campbell'in (2009:133) çalışmalarında da görüldüğü üzere, akış olarak değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda Appadurai'nin "uzam" olarak değerlendirdiği unsurların aslında küreselleşme sürecinin anlamını daha doğru olarak açıkladığı üzere "akış" olarak değerlendirilmesi gerekir. Gerçekten de, Heyman ve Campbell'in belirttiği gibi, "akış" küreselleşmenin bizatihi kendisinde olan bir süreç vurgusunu içermektedir. Appadurai'nin tezindeki "ethnospaces" (etnik alan), "technospaces" (teknik alan), "mediaspaces" (medya alanı), "financespaces" (finansalanı) ve son olarak "ideospaces" (ideolojik alan) kavramlarının son ucu işaret eden bir uzam söylemi olarak ele alınmaktan daha ziyade bir akış olarak değerlendirilmesi, Appadurai'nin tezinin dışına çıkmayacaktır. Ancak hemen öte yandan küreselleşmenin de zaten bir süreci işaret etmesi nedeniyle daha işlevsel olacaktır. Bu çalışma içerisinde de zaten "akış" kavramı benimsenmiştir.

^{vii} Üstelik medya sektörü için uluslar arası şirketlerin, ülkeler üzerindeki etkisinin yeni olmadığı da hatırlanmalıdır. Gerçekten de haber ajanlarının tarihinin incelenmesi dahi bu iddianın haklılaşmasını sağlayacaktır. İletişim ve kapitalizm arasındaki nedensellik ilişkisinin aslında uluslar arası haber ajanslarının, 1830-1850 yılları arasında kurulduğunun, basın gruplarının ve çok uluslu medya şirketlerinin kurulmasının ilk kez 1875 yılı olduğunun ve film ve müzik ihracatının Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen önce gerçekleştiğinin dikkate alınması (Mattelart, 2001:37) ile söz konusu tarihinin kapitalizmin gelişmesinin erken dönemlerine de işaret ettiğinin belirtilmesi bu bağlamda oldukça önemlidir.

^{viii} Bununla birlikte, bu çalışmanın amaçları doğrultusunda her iki yaklaşımın da eş anlamlı olarak okunmasını gerektiren unsurlar bulunmaktadır. Gerçekten de, küreselleşme sürecinin sonuçta Amerika Birleşik Devletleri merkezli medya şirketlerinin egemenliği ile sonuçlanacağını bu açıdan da ulus ötesi alanlarda edindiği yeri gittikçe genişleten haber ajanslarının haber akışı üzerinde mutlak bir egemenlik kuracağı yönündeki tartışmanın tam da internet ekseninde yeniden ele alınması gerekir. Ancak bununla birlikte belki de o yıllarda tahmin edilemeyecek denli genişleyen internet ve alternatif iletişim olanaklarının sonuçta demokratik bir iletişim düzeni ve iletişim özgürlüğü düşüncesini ilerletip/ilerletmediği halen tartışmalıdır. Hatta internetin kamusal iletişim olanaklarını çoğaltması yönündeki tezin de bu kez internetin gerçekten çoğulcu bir araç olup olmadığı eksenini üzerinden yeniden düşünülmesi gerekir. Mülkiyet ilişkilerinin, geleneksel alanlardan devşirilmiş olsa da, yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri alanında yansımaması bulunmaması mümkün değildir. Bu açıdan, Guy Berger'in yaklaşımına da belirli bir mesafe ile yaklaşılması ve daha çok liberal çoğulcu yaklaşımın internet üzerindeki tezlerinin bu kez habere yansımaları çizgisi içerisinde değerlendirilmesi olasıdır. Ancak bu çalışma içerisinde Berger'in yaklaşımı özellikle haber tipolojisi ve internet dolayımı ile gerçekleşen iletişim biçimlerinin habere dair etkisinin tartışılması için önem taşımaktadır.

^{ix} Berger'in çalışmasında küresel haber kısmı koyu ile çizilmemiş ancak bu çalışma içerisindeki önemini vurgulanması için italik ve koyu harflerle belirginleştirilmiştir.

^x Lina Dencik (2013:125), BBC'nin ticari kolu olarak 1991 yılında öncelikle Asya ve Ortadoğu Ülkeleri'nde yayına başlayan BBC World'un, 1995 yılında ise halen devam eden yayını ağına (Avrupa, Asya, Ortadoğu, Afrika ve sonraki yıllarında Latin Amerika'ya doğru genişleyerek) yapısal koşullarına ulaştığını belirtir. Bu süre içerisinde 1991 yılında BBC World olarak yayın hayatına başlayan kanal 2008 Nisan ayında ise ismini BBC World News olarak değiştirmiştir. Kanal yayınlarına halen BBC Global News Division'un bir parçası olarak devam etmekte ve hem İngiltere'de (Londra) hem de Amerika Birleşik Devletleri'nde (Washington DC) haber merkezi bulunmaktadır.

^{xi} Yeni enformasyon ve iletişim teknolojilerinin önemli boyutlarından birisi de tam da bu bağlamda yine söz konusu teknolojilerle bileşen kitle iletişim araçlarının yapısal özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Etkileşimsellik, iletişim için anında ve eşzamanlı olabileceği gibi a-senkron olabileceği gibi tanıması, noktadan noktaya olabileceği gibi çok noktadan tek ya da tek noktadan çok noktaya iletişim kurulabilmesine sağladığı olanak, özne olarak kamusal tartışmalara katılabilme olanağı gibi bir dizi alandan bakıldığında yeni enformasyon ve iletişim teknolojilerinin kamusal alan düşüncesini bir bakıma yeniden şekillendirdiği belirtilmelidir. Ancak karşıt kamusal alanların açılması ve alternatif kamusal alanların da yine bu araçlarla birlikte harekete geçme olanağı düşünüldüğünde parçalı bir kamusal alan

kurgusunun çözümlenebilmesi için de yeni enformasyon ve iletişim teknolojilerinin önemli bir alt metin olarak da değerlendirilmesi gerekir.

^{xii} Ancak böylesi bir dağılımın küresel bir nitelik arz ettiğini söylemek mümkün değildir. Gerçekten de, bu çalışmanın yazımı devam ederken önce Charlie Hebdo dergisine yapılan baskın ve ardından yine Fransa’da aynı gecede 7 ayrı noktada gerçekleştirilen terör eylemlerinin hem küresel kamusal alanın örgütlenebilmesi hem de haber dağılımı için farklı sonuçları sunduğu belirtilmelidir. Bununla birlikte küresel habere dair diğer örnekler bu çalışmanın odağında yer almamaktadır.

^{xiii} Bu çalışmanın ön hazırlıklarının tamamlanmasının ardından yazım süreci devam ederken meydana gelen olaylar, küresel haber ve özellikle küresel kamusal alanın oluşumuna dair tartışmaların oldukça somut bir biçimde ele alınabileceği örnekleri üstelik birbiri ardına sunmuştur. Gerçekten de, Türkiye’nin dönem başkanlığında 15 – 16 Ekim 2015’de Türkiye’de düzenlenen G20 zirvesi, küresel haberler için oldukça anlamlı bir bağlam sunarken yine aynı dönemde Paris’te gerçekleşen saldırı küreselleşme sürecinin yansımalarının bir kez daha ele alınabileceği önemli bir uzam oluşturmuştur. Özellikle Paris saldırılarının ardından sosyal medya ağlarında küresel kamusal alanın oluşum biçimi özel olarak ele alınması, tartışılması gereken bir bağlam sunmaktadır. Bununla birlikte yukarıda da belirtildiği üzere bütün bu olaylar tam da bu çalışmanın yazımının devam ettiği bir dönemde gerçekleşmiş bu nedenle de bu çalışma içerisinde en azından bir dipnot olarak yer edinmiştir.

^{xiv} Bu açıdan gazetelerin yalnızca bir temsil stratejisi içerisinden değerlendirildiği eleştirel söylem analizi yerine bu çalışma içerisinde haber çerçeve analizinin gerçekleştirilmesi ve hangi anlamların haber söylemlerinin içerisine alındığı ve hangilerinin dışlandığını tartışmak daha anlamlı olacaktır.

^{xv} Türkiye için bilinen ancak oldukça sınırlı olarak uygulanan bir teknik olmasına rağmen, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere’de özellikle dilbilim ve iletişim araştırmaları içerisinde yaygın olduğu söylenmelidir. O kadar ki Kenneth Reinecke Hansen (2015:4-4) corpus dilbilim analizi ile haber değeri ve daha da önemlisi haber içerisindeki uyum analizinin çözümlenebileceğini söyler. Eleştirel söylem analizinden farklı olarak gazetelerin haberleri temsil pratiklerinin değil bizatihi haber değerinin nasıl inşa edildiğini çözümlene amaçındaki corpus dilbilim analizi özellikle internet ve bileşen araçlar söz konusu olduğunda daha bütünsel çözümlenmelerin gerçekleştirilebileceği açıktır. Bununla birlikte Türkiye’de iletişim araştırmaları içerisinde corpus analizlerinin yaygın olmadığı hatta eleştirel söylem analizine göre kendisi için yer açamadığı belirtilmelidir. Corpus dilbilimsel analiz tekniğine ilişkin bütüncül bir tartışma, bu çalışmanın yazarı tarafından yazılan turizm dergilerine ilişkin henüz hakem değerlendirmesi sürmekte olan bir diğer çalışmada daha ayrıntılı olarak değerlendirilmektedir.

^{xvi} Bu doğrultuda Şema 2 içerisinde yer alan bilgi oldukça önemlidir. Gerçekten de Google Arama Motoru yalnızca küresel ölçekte gerçekleştirilen aramaları değil bunun da ötesinde haberle ilgili toplam kelime sayısını da vermektedir. 24 Mart 2015 ve 31 Mart 2015 tarihleri arasında toplam 23 milyon 850 bin kelimelik bir arşivin oluştuğunu öne çıkartmaktadır. Bununla birlikte, aslında söz konusu kelime arşivinin daha da genişletilmesi gerekmektedir. Özellikle küresel olarak diğer ülkelerdeki yayınların varlığı söz konusu genişlemenin nedenini öne çıkartmaktadır.

^{xvii} Amerika Birleşik Devletleri’nde 1972 yılındaki başkanlık seçimi ve kampanyası döneminde muhabirlerin tutumu ve konuları üzerine gerçekleştirilen bir araştırma sonucunda ortaya çıkan “pack journalism” terimi, gazetecilerin birbirine ya da aynı haber kaynağına dayanması sonucunda ortaya çıkan haberleri ve gazetecilik pratiğini tanımlayan bir terim olarak kullanılmaktadır. Jeffrey Kraus (2008:479), terimin haber çalışmalarında yer edinmesini Timothy Crouse ve özellikle Crouse tarafından yazılan *The Boys in the Bus* isimli kitaba dayandırır. Bununla birlikte haberciliğin bu biçimi üzerindeki kaygılar, habere dönüştürülecek olaylara ilişkin doğru olmayan olguların onlara inanılacak denli sık gündeme gelmesi ya da yayınlanması üzerine yoğunlaşır. Jeffrey Kraus, Amerika Birleşik Devletleri öncelikli olmak üzere aslında neredeyse yaygın bir gazetecilik biçimine dönüşen pack journalism üzerine oldukça yakın tarihli örneklerin olduğunu belirler. Örneğin, ABD’nin 2000 yılındaki başkanlık kampanyası döneminde Al Gore’un basın ofisinden yayınlanan ve söz konusu dönemde kuruyan Connecticut Nehri’nin canlandırılması amacıyla barajdan alınan suyun dört milyar galon olduğu ve Amerika Birleşik Devletleri bütçesinde bu amaçla 7 milyar dolarlık bir kaynağın kullanılması haberini tam da bir pack journalism olarak değerlendirir. Böylesi bir olayın gerçekte yalnızca 500 milyon varil olduğunu ve suyun elektriğe dönüştürülmesi ve elektriğin satılmasıyla kullanılmasının devlet bütçesinde herhangi bir yük oluşturmadığını söyler. Bununla birlikte, pack journalism sürecinin habere dönüştürülecek olaylara ilişkin olarak yanlış olguların yanı sıra gazeteciler için, habere dönüştürülecek olaylar için araştırma yapılmasını dahi engelleyebilecek boyutlarının olduğunu söylenmelidir.